

Nota van Antwoord

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Gaswinning VDW

Inleiding

Van woensdag 25 augustus 2021 tot en met dinsdag 5 oktober 2021 lag de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor het gaswinningsproject VDW ter inzage. In die periode was het mogelijk een zienswijze te geven op de concept NRD. Voor u ligt de Nota van Antwoord op de zienswijzen die tijdens de periode van ter inzage legging zijn ingediend. De bundel met ingediende zienswijzen vindt u op de [website](#) van de RVO.

Hoe vind ik mijn zienswijze terug?

Iedereen die voor het einde van de terinzagelegging een zienswijze heeft ingediend, heeft een brief ontvangen waarin het registratienummer staat. Aan de hand van de laatste 3 cijfers van het registratienummer kan de zienswijze en het antwoord daarop in deze reactienota worden gevonden. Deze reactienota staat ook op onze website. Daarin kunt u met het betreffende registratienummer sneller zoeken naar de antwoorden op uw zienswijze.

Deze Nota van Antwoord is opgedeeld in vier delen. In deel 1 is antwoord gegeven op de zienswijzen die ingediend zijn via het online formulier. In dit online formulier stonden de volgende drie vragen centraal:

- *Zijn er naar uw mening andere alternatieve locaties die moeten worden onderzocht?*
- *Zijn er naar uw mening andere of aanvullende milieueffecten die moeten worden onderzocht?*
- *Zijn er naar uw mening andere aspecten die moeten worden betrokken bij het toetsingskader?*

In sommige zienswijzen die ingediend zijn via het online formulier is door de indiener verwezen naar een schriftelijke zienswijze. In dat geval is de zienswijze niet opgenomen in deel 1 van deze Nota van Antwoord, maar in deel 2 en deel 3. In deze delen is antwoord gegeven op de schriftelijke vragen. Deel 2 gaat in op vragen gerelateerd aan de NRD of het MER, deel 3 gaat in op overige vragen zoals bijvoorbeeld schade en overlast. In het geval u een schriftelijke zienswijze heeft ingediend, is deze gelezen en vervolgens onderverdeeld in onderwerpen die een plek hebben gekregen in deel 2 of deel 3 van deze Nota van Antwoord. Het kan dus zijn dat u zowel antwoorden vindt in deel 2 als deel 3 van deze zienswijze. Vanwege de lengte van de zienswijzen is ervoor gekozen om de kern samen te vatten. Indien meerdere zienswijzen dezelfde inhoud bevatten zijn deze samengevoegd in één reactie met één antwoord. In dit geval staan er meerdere registratienummers in de eerste kolom. Tenslotte is in deel 4 het toetsingsadvies van de Commissie voor de m.e.r. opgenomen.

Samengevat is de indeling als volgt:

- Deel 1: antwoorden op de zienswijzen ingediend via het online formulier
- Deel 2: antwoorden op de schriftelijke zienswijzen gericht op de NRD en het MER
- Deel 3: antwoorden op de schriftelijke zienswijzen gericht op overige onderwerpen
- Deel 4: advies op NRD door Commissie voor de m.e.r.

In onderstaande tabel staan de registratienummers per deel, hier vindt u terug in welk deel uw antwoord is gegeven op uw ingediende zienswijze.

Deel 1	Deel 2	Deel 3
<i>Antwoorden online formulier</i>	<i>Antwoorden gericht op de NRD en het MER</i>	<i>Antwoorden gericht op overige onderwerpen</i>
202100480	202100498	202100495
202100481	202100499	202100498
202100484	202100503	202100499
202100486	202100504	202100505
202100487	202100507	202100503
202100493	202100547	202100504
202100500	202100548	202100507
202100502	202100549	202100547
202100506	202100551	202100548
202100495*	202100615	202100549
202100498*		202100550
202100499*		202100551
202100503*		202100615
202100504*		
<p><i>* deze zienswijzen zijn via een online formulier ingediend met een schriftelijke zienswijze als bijlage. De reactie op deze schriftelijke zienswijze is opgenomen in deel 2 en deel 3.</i></p>		

Lijst met afkortingen	
MER	Milieueffectrapport (product)
m.e.r.	Milieueffectrapportage (procedure)
IEA	Integrale Effect Analyse
HIA	Heritage Impact Assessment
NRD	Notitie Reikwijdte en Detailniveau
Ministerie EZK	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
SodM	Staatstoezicht op de Mijnen

Deel 1: antwoorden op de zienswijzen ingediend via het online formulier

Registratie nummer	Onderwerp	Onderdeel	
202100480	Andere aspecten toetsingskader	<i>Reactie</i>	<p>Teneinde de omwonenden helderheid te geven over de gevolgen van bodemdaling en inzicht te geven in de kans op aardbevingen, verzoek ik u een symposium te organiseren voor de omwonenden van beide kleine gasvelden VDW-A en VDW-B. Een symposium met onafhankelijke deskundigen, te organiseren in overleg met de beide gemeenten.</p> <p>In de omgeving heerst angst voor aardbevingen, bodemdaling en schade aan onroerend goed. Het is voor gerustheid van omwonenden belangrijk om te weten dat bodemdaling op zich geen probleem vormt.</p> <p>Omwonenden moeten helderheid krijgen over de kans op aardbevingen. En bij welke kracht schade kan ontstaan. Wanneer u de omgeving via een symposium concreet informeert over risico's is er mogelijk minder verzet tegen het aanboren van kleine gasvelden.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>In het bestuurlijk overleg met de regionale overheden wordt gesproken over de mogelijkheden voor onafhankelijke informatieverstrekking over bodembeweging in de lopende procedure. Dit in aanvulling op de informatieverstrekking die in de procedure al is voorzien.</i></p> <p><i>De te verwachten bodemdaling en mogelijke risico's m.b.t. trillingen worden nog berekend en onafhankelijk getoetst door TNO. Wat de bodembeweging in de praktijk kan betekenen zullen we in het gebied gaan uitleggen en daarbij ook onafhankelijke deskundigen betrekken.</i></p>
202100481	Alternatieve locaties	<i>Reactie</i>	<p>Ik vraag mij af hoe u ons kunt garanderen dat we hier geen Groningse toestanden krijgen.</p> <p>Het lijkt erop dat nu via salami politiek de Groningse gaswinning naar Drenthe en Friesland wordt overgeheveld. Afgezien daarvan zitten wel hier midden tussen de gevoelige natuurgebieden.</p>

		<i>Antwoord</i>	<p><i>Het Groninger gasveld behoort tot de grootsten ter wereld. De kleine gasvelden zoals VDW zijn zo vele malen kleiner dat bodemtrillingen van de aard en omvang zoals in Groningen hier uitgesloten zijn. Per gasveld is de toekomstige bodemdaling en de kans op trillingen vooraf goed te berekenen. Deze zijn beperkt.</i></p> <p><i>Meerdere kleine velden in dezelfde omgeving versterken elkaar niet als het gaat om trillingen. Bodemdalingskommen kunnen overlappen en dan tellen de effecten bij elkaar op.</i></p> <p><i>Het mogelijke effect op natuur speelt altijd een rol in de onderzoeken en afwegingen. Voor VDW geldt dat zeker omdat er Natura-2000 gebied boven de velden ligt. Daarom wordt de uitgebreide RCR-procedure doorlopen en een milieueffectrapportage uitgevoerd.</i></p>
	Aanvullende milieueffecten	<i>Reactie</i>	Dreigende grondverzakkingen zullen nog ernstige gevolgen hebben voor de kwetsbare natuur hier ter plaatse.
		<i>Antwoord</i>	<i>Dit is ter kennisgeving aangenomen</i>
	Andere aspecten toetsingskader	<i>Reactie</i>	Zoals gezegd de gevoelige natuur in deze regio
		<i>Antwoord</i>	<i>De gevoelige natuur wordt beoordeeld in het hoofdstuk natuur en ecologie</i>
202100484	Alternatieve locaties	<i>Reactie</i>	De oude locatie aan de Reeweg in Vledder
		<i>Antwoord</i>	<i>Deze locatie nemen we mee in de Milieueffectrapportage, dit is locatie 7</i>
	Aanvullende milieueffecten	<i>Reactie</i>	Met name over het fracken maak ik me grote zorgen over het milieu. Welke chemische stoffen worden hier gebuikt en wat is het gevolg voor onze gezondheid met name van vervuiling van het grondwater of een chemische lucht in huis. Worden de velden ook weer gevuld met stoffen nadat het gas gewonnen is? Wat heeft dit voor gevolgen voor de natuur en omwonenden?
		<i>Antwoord</i>	<i>Er is een notitie van fracken (Nogepa 2013) waarin is aangegeven welke stoffen worden gebruikt. Ook is er onderzoek door SodM en TNO uitgevoerd waaruit blijkt dat fracken veilig is. Het is niet mogelijk dat fracken grondwater vervuult (anders dan dat er een lozing aan het oppervlak plaatsvindt). Het is ook niet mogelijk dat fracken een chemische lucht in huis veroorzaakt (anders dan door een lozing op of nabij het erf plaatsvindt). In het ingediende plan is niet voorzien om de velden te vullen met stoffen.</i>
	Andere aspecten toetsingskader	<i>Reactie</i>	Ik maak me grote zorgen over het grote aantal kleine velden onder mijn huis. Ik woon in Wilhelminaoord en daar liggen 6 gasvelden onder waaruit gas gewonnen gaat

			worden, is er bekend hoeveel risico dat met zich meebrengt. Is het ergens anders ook al eens voorgekomen dat er zoveel gasvelden bij elkaar/onder elkaar lagen? Wat zijn de extra risico's?
		<i>Antwoord</i>	<i>Per gasveld is de toekomstige bodemdaling en de kans op trillingen vooraf goed te berekenen. Deze zijn beperkt. Meerdere kleine velden in dezelfde omgeving versterken elkaar niet als het gaat om trillingen.</i> <i>Bodemdalingskommen kunnen overlappen en dan tellen de effecten bij elkaar op. De effecten van bodembeweging en de aanleg van een boorlocatie zijn bij kleine velden zo gering dat waardedaling geen reëel verwachting is.</i>
202100486	Alternatieve locaties	<i>Reactie</i>	Nee, geen enkele. We gaan toch van het gas en olie af.
		<i>Antwoord</i>	<i>Dit is ter kennisgeving aangenomen.</i>
	Aanvullende milieueffecten	<i>Reactie</i>	Wat betreft fossiele grondstoffen niets. Zie boven.
		<i>Antwoord</i>	<i>Dit is ter kennisgeving aangenomen.</i>
	Andere aspecten toetsingskader	<i>Reactie</i>	Nee, we gaan toch over naar andere energie. We worden nog steeds in de maling genomen. De negatieve resultaten zijn voor de betrokken burgers.
<i>Antwoord</i>		<i>Dit is ter kennisgeving aangenomen.</i>	
202100487	Alternatieve locaties	<i>Reactie</i>	Er zijn mijn inziens voldoende locaties om gas te winnen. Er mogen geen nieuwe putten bij komen. In het gebied rond onze woning zijn inmiddels vele putten om te boren.
		<i>Antwoord</i>	<i>Elke put produceert alleen uit het veld waarin hij geboord is. Het gas in dit gebied is verdeeld over een aantal kleinere, onafhankelijke, voorkomens. Daarom is er voor elk voorkomen een aparte put nodig.</i>
	Aanvullende milieueffecten	<i>Reactie</i>	Vervuiling van de omgeving door geluid, licht, extra verkeer door aan en afvoer. Het bouwen van de put zal extra CO ₂ uitstoot veroorzaken. Hoeveel, hoelang, ook dit zal directe gevolgen hebben voor de omwonenden.
		<i>Antwoord</i>	<i>In hoofdstuk 4 van de concept-NRD zijn de onderwerpen opgenomen die een plek krijgen in het MER. Hierin zijn de bovengenoemde onderwerpen geluid, licht, verkeer en luchtkwaliteit opgenomen. In de beoordeling van deze onderwerpen, wordt onderscheid gemaakt tussen de aanleg-, productie en verwijderingsfase. Elke fase heeft een andere doorlooptijd. Het MER fase 2 zal uiteindelijk uitsluitsel geven wat de omvang van de effecten zijn per onderwerp.</i>
	Andere aspecten toetsingskader	<i>Reactie</i>	Waardevermindering van woningen in het gebied, als Groningen een voorbeeld is dan zal de waarde van de woning verminderen of in ieder geval slechter verkoopbaar zijn.

		<i>Antwoord</i>	<p><i>Het Groninger gasveld behoort tot de grootsten ter wereld. De kleine gasvelden zoals VDW zijn zo vele malen kleiner dat bodemtrillingen van de aard en omvang zoals in Groningen hier uitgesloten zijn. Per gasveld is de toekomstige bodemdaling en de kans op trillingen vooraf goed te berekenen. Deze zijn beperkt. Meerdere kleine velden in dezelfde omgeving versterken elkaar niet als het gaat om trillingen.</i></p> <p><i>Bodemdalingskommen kunnen overlappen en dan tellen de effecten bij elkaar op. De effecten van bodembeweging en de aanleg van een boorlocatie zijn bij kleine velden zo gering dat waardedaling geen reëel verwachting is.</i></p>
202100493	Alternatieve locaties	<i>Reactie</i>	<p>Locatie 1 is een reeds verlaten alternatief.</p> <p>De indieners bestaan uit omwonenden met direct en nabij uitzicht vanuit hun woningen op de eerst gekozen boorlocatie (locatie 1). Vermilion en het Ministerie van EKZ hebben in 2019/2020 gevolg gegeven aan het redelijke verzoek om deze locatie niet te gebruiken, maar ongeveer 150 meter verderop locatie 2 te kiezen, die gemakkelijk in het landschap valt in te passen en een aantal tientallen meters verder van de dichtstbij staande woonhuizen ligt. Hoewel het begrijpelijk is dat u alle mogelijke locaties tegen elkaar wilt afwegen, willen wij herinneren aan onze argumenten in een gearchiveerde brief aan het ministerie van 18 en 22 mei 2017, en aan het eerdere besluit van Vermilion om locatie 2 te adviseren in plaats van locatie 1. Nu de concept notitie spreekt van 9 locaties zijn er naast locatie 2 maar liefst 7 andere mogelijkheden.</p> <p>Een belangrijk argument in onze brief was de materiële en de immateriële waardedaling van de huizen, waar in de directe zichtlijnen, die een niet onbelangrijk aandeel uitmaken van de waarde van de huizen, op korte afstand een boorinstallatie zou worden gebouwd. Nu er 9 mogelijke alternatieven voor de boorlocatie zijn, moet keuze voor locatie 1 worden beschouwd als onnodige kapitaalsvernietiging.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Het participatieproces heeft als resultaat opgeleverd dat er 9 alternatieven voor de mijnbouwlocatie worden onderzocht in het eerste deel van het milieueffectrapport. Wat betreft de zichtlijnen kan worden opgemerkt dat de boorinstallatie slechts tijdelijk aanwezig is op locatie. De locatie zal zoveel mogelijk in de omgeving ingepast worden.</i></p>
	Aanvullende milieueffecten	<i>Reactie</i>	<p>Uit de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau blijkt dat de belangen van dieren en plantengemeenschappen via de MER wel worden meegewogen in d</p>

		<i>Antwoord</i>	<i>Bovenstaande vraag is onvolledig. Er wordt aangenomen dat de indiener aandraagt dat de belangen van dieren en de plantengemeenschap mee worden genomen, maar die van de mens niet. In het MER worden de benoemde onderwerpen uit de concept-NRD getoetst aan wet- en regelgeving. Deze wet- en regelgeving toetst altijd ten behoeve van de mens. Daarmee toetst het MER aan de gevolgen voor de mens/omwonenden.</i>
202100500	Alternatieve locaties	<i>Reactie</i>	<p>Ja, in het gebied tussen locatie Vinkega (9) en nummer 4. Mogelijk langs de omgeving van de Westvierdeparten.</p> <p>Daarnaast vinden wij het als direct omwonenden opvallend en teleurstellend dat locatie nummer 1 als mogelijkheid wordt genoemd.</p> <p>In de afgelopen jaren is hier meermaals over gesproken en gecommuniceerd met Vermilion aan de keukentafel maar ook middels, mails en brieven. Waaronder ook een brief aan het ministerie in mei (18 en 22) 2017.</p> <p>Een belangrijk argument in deze gesprekken en brief was de materiële en de immateriële waardedaling van de huizen, waar in de directe zichtlijnen(!), die een niet onbelangrijk aandeel uitmaken van de waarde van de huizen, op korte afstand een boorinstallatie zou worden gebouwd. Nu er 9 mogelijke alternatieven voor de boorlocatie zijn, moet keuze voor locatie 1 worden beschouwd als onnodige kapitaalsvernietiging.</p> <p>Daarnaast valt ons op dat er telkens wordt gesproken over de aan te leggen toegangsweg en locatie 1 t/m 4 bij elkaar liggen (op een lastiger te bereiken locatie). Terwijl er locaties zijn zoals 7, 8 en 9 waarbij er veel minder geïnvesteerd hoeft te worden in een aanrijroute.</p>
		<i>Antwoord</i>	<i>Het participatieproces heeft als resultaat opgeleverd dat er 9 alternatieven voor de mijnbouwlocatie worden onderzocht in het eerste deel van het milieueffectrapport. Ook de toegangsweg wordt per alternatieve mijnbouwlocatie onderzocht in het m.e.r. Wat betreft de zichtlijnen kan worden opgemerkt dat de boorinstallatie slechts tijdelijk aanwezig is op locatie. De locatie zal zoveel mogelijk in de omgeving ingepast worden.</i>
	Aanvullende milieueffecten	<i>Reactie</i>	Naast de MER zouden wij graag een BER (bewoners effecten rapportage) zien. Waarbij in kaart wordt gebracht welke effecten de boring zou hebben op direct omwonenden.

			Hierbij kan worden gedacht aan o.a. sociale, economische, psychologische, medische/gezondheids-druk en woongenot.
		<i>Antwoord</i>	<i>Naast het MER zal een integrale effectanalyse (IEA) worden opgesteld met thema's omgeving, kosten, techniek en toekomstvastheid.</i>
	Andere aspecten toetsingskader	<i>Reactie</i>	Er wordt op pagina 8 van de NRD gesproken over meerdere campings. Wij willen hierbij opmerken dat het hier wel om seizoensgebonden recreatie gaat en dus niet om direct omwonenden die ten opzichte van recreanten dagelijks met de boringen en bijbehorende overlast (o.a. geluid, verkeerdrukke, bodemdaling en veiligheid) te maken krijgen. In de toetsing vinden wij het van belang dat de gevolgen voor omwonenden zwaarder wegen dan die van de tijdelijkheid van recreanten. Daarnaast is het op zijn minst bijzonder te noemen dat het beschermd dorpsgezicht van Frederiksoord-Wilhelminaoord midden op het zandpad van de P.W. Janssenlaan stopt. De karakteristieke laan en dus ook de recreatie hierlangs loopt gewoon door. Hoewel de bebouwing op pagina 8 als 'relatief weinig' wordt geclassificeerd zit er wel verschil in de naar voren gekomen locaties en de hoeveelheid direct omwonenden. Het aspect van de hoeveelheid (direct) omwonenden en hoe groot zijn de gevolgen voor hen moet volgens ons zeer zwaar wegen.
		<i>Antwoord</i>	<i>Op pagina 8 van de concept-NRD wordt inderdaad gesproken over campings. Het betreft echter een ruimtelijke beschrijving. Een ruimtelijke beschrijving schetst een beeld van de in de omgeving voorkomende bebouwing, voorzieningen en (natuur)waarden. Het MER toetst op de omgeving als geheel, waarin er geen specifiek onderscheid gemaakt wordt in de campings of huizen. Uiteindelijk is het aan het bevoegd gezag om onderscheid te maken in de weging van onderwerpen. Het MER toetst per onderwerp aan de relevante wet- en regelgeving. De mens staat in deze wet- en regelgeving centraal. De effectbeoordeling laat dus de omvang van de effecten per onderwerp op o.a. de mens zien.</i>
202100502	Aanvullende milieueffecten	<i>Reactie</i>	Effect van trillingen op beschermde soorten en op soorten van de Rode Lijst Effect van activiteiten op natuurnetwerk Nederland (NNN)
		<i>Antwoord</i>	<i>Op pagina 23 van de concept-NRD (tabel 3) is per thema een overzicht gegeven van de onderwerpen die in het MER fase 2 behandeld worden. Trillingen wordt beoordeeld onder het thema bodembeweging. Binnen het thema natuur en ecologie worden</i>

			<i>beschermde natuurgebieden en flora en fauna meegenomen. Onder flora en fauna vallen de beschermde dier- en plantensoorten (en niet beschermde soorten). Onder beschermde natuurgebieden vallen Natura 2000-gebieden, het Natuurnetwerk Nederland en Nationale Parken. Bovengenoemde aspecten worden daarmee meegenomen in het MER.</i>
202100506	Alternatieve locaties	<i>Reactie</i>	Er is in een eerder stadium in overleg met enkele omwonenden een locatie tussen twee bosjes aan de P.W. Janssenlaan uitgekozen. Nu staan er wel 9 mogelijke locaties op de kaart. Een alternatief zou kunnen zijn de huidige locatie aan de Westvierdeparten.
		<i>Antwoord</i>	<i>Het participatieproces heeft als resultaat opgeleverd dat er 9 alternatieven voor de mijnbouwlocatie worden onderzocht in het eerste deel van het milieueffectrapport.</i>
	Aanvullende milieueffecten	<i>Reactie</i>	Ik zou heel graag zien dat er meer aandacht is voor de gevolgen voor de omwonenden en hun bezit. Op dit moment lijkt er alleen maar aandacht voor de natuur te zijn
		<i>Antwoord</i>	<i>De onderwerpen die in het MER beoordeeld worden, worden getoetst aan de relevante wet- en regelgeving. De ‘mens’ staat centraal in deze wet- en regelgeving. Hiermee wordt dus op de gevolgen voor omwonenden getoetst. Het MER toetst enkel op de gevolgen van de voorgenomen activiteit (gaswinning) en de gevolgen van samenhang met andere activiteiten in de omgeving. Toetsing van het project aan bezit als woningen (als geluidgevoelige bestemming bij geluid en bescherming van koloniewoningen bij HIA), grondeigendommen, grondgebruik en recreatieve voorzieningen nemen we mee in het MER en de IEA.</i>
	Andere aspecten toetsingskader	<i>Reactie</i>	Een goed onderzoek naar de effecten van zoveel verschillende velden in deze regio moet plaatsvinden.
		<i>Antwoord</i>	<i>Paragraaf 4.1.10 (blz. 21) gaat in op cumulatie. In het MER worden de beoogde activiteiten voor de gaswinning VDW in cumulatie beoordeeld met overige activiteiten in de omgeving. Dat wil zeggen dat er naar het totale plaatje gekeken wordt en dus ook naar de effecten in samenhang met elkaar. Hierbij wordt ook de gaswinning in velden uit de omgeving meegenomen.</i>

Deel 2: antwoorden op de schriftelijke zienswijzen gericht op de NRD en het MER

Registratie nummer	Onderwerp	Onderdeel	
202100548 202100549 202100551	Unesco werelderfgoed	<i>Reactie</i>	<p>In juli 2021 heeft het Werelderfgoedcomité van UNESCO de Koloniën van Weldadigheid op de werelderfgoedlijst geplaatst. Dit houdt in dat ze wettelijk beschermd zijn op grond van het Besluit Kwaliteit Leefomgeving. De indieners vragen om de volgende aspecten mee te nemen in het MER:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bodemdaling • Bodemtrillingen • Zichtbaarheid van de locatie • Toename van vrachtverkeer/vervoer • Effecten van de opbouw van een locatie • Effecten van de feitelijke proefboring. <p>De indieners vragen daarnaast om cultuurhistorische waarden in het gebied, zoals archeologische waarden, het beschermd dorpsgezicht van Frederiksoord/Wilhelminaord en het UNESCO werelderfgoed (Koloniën van Weldadigheid), een volwaardige plaats te geven in de afweging tot besluitvorming en de voorafgaande processtappen. De indieners geven aan dat hiervoor een HIA wordt uitgevoerd. Volgens de indieners dienen de uitkomsten van een HIA separaat meegewogen te worden in de besluitvorming, conform de internationale verdragsverplichtingen, waarbij de effecten van de voorgenomen gaswinning op het werelderfgoed worden onderzocht.</p>
		<i>Antwoord</i>	<i>Bovenstaande gevraagde aspecten worden allemaal meegenomen in het MER. Extra aandacht geven aan bepaalde thema's is niet mogelijk. Er wordt een gelijkwaardige effectbeoordeling opgesteld met betrekking tot de beoordelingssystematiek in het MER en de IEA</i>
202100549	Werelderfgoed	<i>Reactie</i>	<p>De indiener vraagt om het belang en de beleidscontext van werelderfgoed meer specifiek te omschrijven in de hoofdstukken 3 en 5.</p> <p>De indiener verzoekt daarnaast om in de beschrijving van het juridisch kader in hoofdstuk 5 de beleidscontext van het werelderfgoed in nationale wetgeving op te nemen. Te denken valt aan het Barro (als aanvulling op de Wro), de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) en het Bkl. 5.131 (in relatie tot de Omgevingswet).</p>
		<i>Antwoord</i>	<i>Hoofdstuk 3 gaat over de voorgenomen activiteit, alternatieven en varianten. Onder paragraaf 3.1.3 referentiesituatie is het belang van het werelderfgoed opgenomen. In hoofdstuk 5, juridisch</i>

			<p><i>en beleid kader, is onder paragraaf 5.2 regionaal beleidskader het belang van het werelderfgoed opgenomen. In het MER zal het belang en de beleidscontext verder worden uitgewerkt.</i></p> <p><i>Naar aanleiding van bovenstaande is de NRD aangepast, het Barro en het BKL zijn opgenomen in de NRD.</i></p>
202100549	Koloniën van Weldadigheid	<i>Reactie</i>	De indiener verzoekt om in paragraaf 3.1.2. expliciet aandacht te besteden aan de feitelijke inschrijving van de Koloniën van Weldadigheid. De indiener draagt aan dat in de concept NRD de suggestie wordt gewekt dat de inschrijving samenhangt met de status van het beschermde dorpsgezicht, wat onjuist is. De inschrijving van de Koloniën van Weldadigheid is van juli 2021 en het beschermd dorpsgezicht valt onder de monumentenwet van 2009, de wettelijke statussen staan los van elkaar.
		<i>Antwoord</i>	<i>De NRD is naar aanleiding van bovenstaande reactie aangepast.</i>
202100547 202100549	Werelderfgoed	<i>Reactie</i>	De indieners verzoeken in paragraaf 3.1.3. de tekst ‘nominatie op de lijst van werelderfgoed’ te vervangen in ‘inschrijving op de lijst van werelderfgoed’. Dit omdat de nominatiefase inmiddels afgerond is en dit mogelijk een verkeerd beeld geeft.
		<i>Antwoord</i>	<i>De NRD is naar aanleiding van bovenstaande reactie aangepast.</i>
202100549	Archeologie, cultuurhistorische waarden, landschap	<i>Reactie</i>	De indiener verzoekt in paragraaf 3.2.4. en 4.1.2 meer duidelijkheid te geven over de scope van het archeologisch onderzoek naar de tracés voor de transportgasleiding. Deze scope is in de concept NRD onduidelijk. Het verzoek is dat alle mogelijke tracés gekoppeld aan de negen winningslocaties onderzocht worden.
		<i>Antwoord</i>	<i>De scope van het archeologisch onderzoek staat in paragraaf 4.1.2 van de NRD en zal in het MER nader worden uitgewerkt. In het MER worden de tracés van de transportgasleiding meegenomen, in eerste instantie voor alle 9 locaties en na de keuze voor de voorkeurslocatie meer in detail voor de voorkeurslocatie.</i>
202100551	Archeologie, cultuurhistorische waarden, landschap	<i>Reactie</i>	De indiener is van mening dat het benoemen van de definitie van cultuurhistorie en van de cultuurhistorische waarden en bescherming in het gebied te summier is vanwege de cultuurhistorische waarden in het gebied. De indiener stelt dat in het MER beschreven dient te worden welke cultuurhistorische waarden in het gebied aanwezig zijn en welk effect het project (de gaswinning) daarop kan hebben. Dit betreft zowel het gebouwde erfgoed als waardevolle structuren en ensembles die het landschap in dit gebied typeren. Het gemeentelijk en provinciale beleid geeft inzicht in de waarden en het belang daarvan. De indiener stelt dat het enkel benoemen van visuele effecten veel te beperkt en onvolledig is.

		<i>Antwoord</i>	<i>Het MER bevat een kwalitatieve analyse van de impact op historisch-geografische patronen/structuren en ensembles en mate van aantasting van historisch- (steden)bouwkundige elementen. Een kwalitatieve analyse van de impact op het Rijksbeschermd gezicht Frederiksoord-Wilhelminaord is ook onderdeel van de studie. Bestaand provinciaal en gemeentelijk beleid en (in de nabije toekomst) van kracht zijnde beleid die kaderstellend zijn voor het initiatief worden behandeld.</i>
202100551	Archeologie, cultuurhistorische waarden, landschap	<i>Reactie</i>	De indiener stelt voor aardkundige waarden te benoemen onder landschap, archeologie en cultuurhistorie. In het gebied zijn verschillende aardkundige waarden zoals pingo ruïnes goed bewaard gebleven o.a. door hoge waterstanden door aanwezigheid van keileem. Het eventueel doorboren van de keileemlaag kan effect hebben op deze hoge waterstand.
		<i>Antwoord</i>	<i>Aardkundige waarden worden benoemd en behandeld in het MER. De veentjes in de gemeente hebben een hoge archeologische verwachting (Een archeologische verwachtings-en beleidsadvieskaart, 2010) en sommige daarvan zijn pingo ruïnes. Voor veentjes wordt volgens het archeologisch rapport geadviseerd een waarderend onderzoek uit te laten voeren om vast te stellen of er inderdaad sprake is van een pingoruïne. Bij watervoerende veentjes moeten ingrepen in de waterbodem worden vermeden om de paleo-ecologische informatie die in de organische opvulling van de depressie besloten ligt, tegen verstoring te beschermen. Bovengenoemde punten zijn aandachtspunten voor de daadwerkelijke totstandkoming van de effectbeoordeling.</i>
202100551	Archeologie, cultuurhistorische waarden, landschap	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat naast de algemene verstoringseffecten op archeologische waarden en verwachtingen, ook de verwachte effecten op de lange termijn in beeld gebracht dienen te worden. Te denken valt aan bodemdaling, trillingen en verdichting door verharding.
		<i>Antwoord</i>	<i>Bovengenoemde onderwerpen worden in MER fase 2 meegenomen</i>
202100547	Archeologie, cultuurhistorische waarden, landschap	<i>Reactie</i>	De indiener vraagt zich af welke waarde wordt toegekend aan de HIA en wie deze beoordeelt.
		<i>Antwoord</i>	<i>De HIA wordt door het gespecialiseerde bureau RAAP opgesteld en begeleid door de regionale overheden. De HIA zal als onderdeel van de milieueffectrapportage een belangrijke rol spelen bij de keuze van de meest gewenste boorlocatie en tenslotte bij de vraag of gaswinning hier veilig en verantwoord kan. De HIA maakt onderdeel uit van de MER. De Commissie MER wordt gevraagd over de MER advies uit te brengen.</i>
202100549	Archeologie, cultuurhistorische waarden, landschap	<i>Reactie</i>	De indiener verwacht dat UNESCO buitengewoon kritisch zal zijn op vormen van mijnbouw nabij werelderfgoed. De volgende opmerkingen ten aanzien van de milieueffecten op landschap, archeologie en cultuurhistorie worden op basis hiervan gemaakt: <ul style="list-style-type: none"> • Paragraaf 4.1.1: de indiener acht het kwetsbaar en onverstandig dat de initiatiefnemer de inschatting voor het risico op bodemdaling opstelt. De indiener stelt voor het

			<p>bodemdalingsonderzoek extern uit te laten voeren door een onafhankelijke partij vanwege transparantie op een gevoelig onderwerp en de geloofwaardigheid van een Heritage Impact Assessment (HIA).</p> <ul style="list-style-type: none"> Paragraaf 4.1.2: de indiener verzoekt de slotalinea ten aanzien van werelderfgoed te herschrijven (zie vorige opmerking) <p>De indiener is positief over het gebruik van een HIA. De indiener beveelt aan om de HIA uit te laten voeren volgens de door ICOMOS opgestelde richtlijn en hier naar te verwijzen in de definitieve NRD. Daarmee rekening houdend met de een realistische doorlooptijd voor een HIA, inclusief het verwerken van feedback. Daarnaast raadt de indiener aan om een begeleidingsgroep in te stellen om draagvlak te creëren. Ook beveelt de indiener aan om, ten behoeve van de transparantie, de uitkomsten van de HIA vast te stellen, voorafgaand aan de vaststelling van MER fase 1. Dit om de impact op werelderfgoed vast te stellen en deze vervolgens aan te vullen met aspecten uit het MER. Tenslotte is het verzoek om de scope van de HIA voor de negen locaties specifiek te beschrijven in de NRD.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Wat betreft paragraaf 4.1.1: Alle berekeningen m.b.t. bodembeweging, zowel bodemdaling als bodemtrilling, worden gestandaardiseerd uitgevoerd en vervolgens in opdracht van het ministerie van EZK onafhankelijk getoetst door TNO.</i></p> <p><i>Wat betreft paragraaf 4.1.2: De NRD is naar aanleiding van bovenstaande reactie aangepast. Dat geldt ook voor toepassing van de ICOMOS richtlijn. In de HIA worden uiteraard alle negen locaties onderzocht.</i></p> <p><i>De HIA wordt parallel aan de MER fase 1 uitgevoerd en daarin opgenomen. Een breed samengestelde begeleidingsgroep ondersteunt het tot stand komen van de HIA. Mede op basis van de MER fase 1 wordt uiteindelijk door de minister de keuze gemaakt voor de boorlocatie die de voorkeur heeft. Die locatie wordt vervolgens nader uitgewerkt in de MER fase 2. Dan wordt ook de HIA nader uitgewerkt voor die locatie.</i></p>
202100498 202100503 202100504 202100547	Overlast	<i>Reactie</i>	<p>De indieners stellen dat een duidelijk overzicht over de overlast voor bewoners ontbreekt in de NRD. De indieners zijn van mening dat in het MER aangegeven moet worden welke overlast te verwachten is voor de omgeving, en dat dit overzichtelijk gepresenteerd moet worden. Daarbij zijn de volgende aspecten specifiek genoemd door de verschillende indieners:</p> <ul style="list-style-type: none"> Overlast per fase van het project aangegeven per week inclusief het aantal gehinderden per boorlocatie

			<ul style="list-style-type: none"> ○ Het aanleggen van de toevoerweg ○ Aanleggen van de boorplaats ○ Aanleg van de transportleiding ○ Proefboringen ○ Testfasen ○ Winning ○ Ontmanteling <ul style="list-style-type: none"> ● Welke soort overlast zijn er? ● Hoe gegarandeerd wordt dat er geen overlast ervaren wordt door bewoners tijdens het uitvoeren van het dagelijks leven, zoals werken? ● Hoeveel bewoners hebben er last van? ● Hoe lang duurt iedere fase van het bouwen? ● Wat is de geluidsoverlast per fase? ● Wat is de lichtoverlast per fase?
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Er is geen sprake van dat deze voorkomens een groot gasveld vormen, of gevormd hebben, noch in het recente noch in het geologische verleden. De drukken in de velden zijn verschillend, en ontwikkelen zich onafhankelijk, puur als gevolg van de winning uit het voorkomen zelf.</i></p> <p><i>De samengestelde bodemdaling wordt gemodelleerd en gemeten, en dit wordt gecontroleerd door SodM. Voor het overige zijn er geen samenhangende effecten met andere activiteiten in de regio.</i></p>
202100503 202100504 202100551	Beschermde soorten	<i>Reactie</i>	De indieners stellen dat beschermde soorten in de omgeving, zoals de steenmarter, das, wezel, boommarter, havik, groene boomkikker, diverse soorten salamanders en de ringslang worden bedreigd door de gaswinningslocatieplannen. De indieners zijn van mening dat de effecten op beschermde soorten in kaart gebracht dient te worden in de vorm van een natuurtoets.
		<i>Antwoord</i>	<i>In het planMER (MER fase 1) worden de effecten per alternatief voor beschermde soorten op hoofdlijnen in beeld gebracht. Voor de projectMER (MER fase 2) wordt een natuurtoets opgesteld waarin voor het voorkeursalternatief de effecten op de beschermde soorten in beeld worden gebracht</i>
202100503 202100551	Natura 2000-gebied	<i>Reactie</i>	De indieners stellen dat in directe nabijheid (gedeeltelijk onder veld VDW-A) Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld ligt. De indieners vragen zich af wat de gevolgen van de uitstoot van stikstof zijn als gevolg van o.a. de aanleg en de verkeersbewegingen van en naar de boorlocatie op Natura 2000. De indieners stellen dat het enkel berekenen van effecten ten aanzien

			van stikstof onvoldoende is en dat andere effecten zoals bijvoorbeeld verdroging ook meegenomen dienen te worden. Mogelijk via een passende beoordeling
		<i>Antwoord</i>	<i>In het planMER (MER fase 1) worden de effecten door stikstofdepositie per alternatief op hoofdlijnen in beeld gebracht. Voor het projectMER (MER fase 2) worden de effecten specifiek voor het voorkeursalternatief in beeld worden gebracht.</i>
202100499	Passende beoordeling	<i>Reactie</i>	De indiener is van mening dat uit de concept NRD onvoldoende naar voren komt dat er een passende beoordeling opgesteld moet worden. Na het opstellen van de passende beoordeling, zoals voorgeschreven door de Habitatrichtlijn artikel 6 lid 3, moet er wederom een mogelijkheid tot inspraak zijn alvorens een besluit wordt genomen
		<i>Antwoord</i>	<i>Voor het MER wordt met een voortoets onderzoek gedaan naar de effecten op beschermde natuurgebieden en kwetsbare soorten. Indien uit deze voortoets blijkt dat significant negatieve effecten niet uit te sluiten zijn, wordt er aanvullend een Passende Beoordeling uitgevoerd. In het geval dat er een Passende Beoordeling wordt uitgevoerd zal er ook sprake zijn van een inspraakmogelijkheid.</i>
202100498 202100499 202100503 202100507 202100551 202100615	Cumulatie/samenhang	<i>Reactie</i>	De indieners geven aan dat in omgeving van de velden VDW-A en VDW-B meerdere gasvelden liggen, zoals de LDS velden. Doordat dit vroeger één groot gasveld betrof dat door veranderingen in de bodem in kleine gasvelden verdeeld is. De indieners geven aan dat inmiddels uit 9 velden gas gewonnen wordt en dat daar nog 5 velden bijkomen. De indieners geven aan dat alle gasvelden momenteel individueel beoordeeld worden op veiligheid, terwijl alle velden in elkaar samenhang beoordeeld zouden moeten worden. Dit geldt ook voor de aspecten bodemdaling, stikstof en het welzijn van inwoners. Vervolgens zou een duidelijke analyse van de (stapeling) van gevolgen gemaakt moeten worden.
		<i>Antwoord</i>	<i>Er is geen sprake van dat deze voorkomens een groot gasveld vormen, of gevormd hebben, noch in het recente noch in het geologische verleden. De drukken in de velden zijn verschillend, en ontwikkelen zich onafhankelijk, puur als gevolg van de winning uit het voorkomen zelf.</i> <i>De samengestelde bodemdaling wordt gemodelleerd en gemeten, en dit wordt gecontroleerd door SodM. Voor het overige zijn er geen samenhangende effecten met andere activiteiten in de regio.</i>
202100498 202100503 202100504 202100507	Referentiesituatie	<i>Reactie</i>	In de NRD staat benoemd dat voor wat betreft de autonome ontwikkeling voorafgaand aan de effectbeoordeling wordt bepaald of en hoe deze meegenomen wordt. De indieners stellen dat bovenstaande geen zekerheid geeft of er sprake zal zijn van cumulatieve effecten ten aanzien van zowel milieu- als natuuraspecten en welke velden en activiteiten daarin

			<p>zullen worden meegewogen en op welk moment dit zal worden bepaald. De indieners verzoeken nogmaals om duidelijkheid hierover. Ook verzoeken de indiener nogmaals om niet 2021 als referentiesituatie te hanteren maar 2009 en het rapport van de commissie voor de m.e.r. uit 2009 als uitgangspunt te nemen. Daarmee wordt de samenhang met andere velden meegenomen.</p> <p>Hierbij wordt aangedragen dat onder andere de cumulatieve bodemdaling al bijgesteld is naar 5,2 cm, wat boven de kritische grens ligt voor het Waterschap. Deze grens is het punt waarbij het Waterschap kostbare maatregelen moet nemen die volgens de indiener haaks staan op de kostbare maatregelen die getroffen zijn ter verbetering van de waterhuishouding (voor Natura 2000-gebieden).</p>
		<i>Antwoord</i>	<i>In het MER wordt de huidige situatie met autonome ontwikkelingen (tot jaar realisatie/peiljaar) als referentie gehanteerd. Er wordt niet teruggegaan in de tijd, mogelijke activiteiten die destijds hebben plaatsgevonden zijn reeds vergund en mogelijk afgerond.</i>
202100498	Methaan /MER	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat in de NRD de vermelding mist dat de mogelijkheid tot methaan lekkages bestaat rond gaswinningsvelden. De indiener gaat er van uit dat dit in het MER wel benoemd wordt.
		<i>Antwoord</i>	<i>Er is een uitgebreid rapport van TNO over methaanlekkages. De kans op methaanlekkages bij putten is klein, en de betrokken volumes zijn zeer klein.</i>
202100498	NRD definitie	<i>Reactie</i>	De indiener mist in de NRD de definitie van wat 'veilig en verantwoord' is, de indiener wenst dit terug te zien in het MER.
		<i>Antwoord</i>	<i>De minister neemt dit mee in de besluitvorming op het project. Veiligheid wordt onderzocht in het m.e.r en IEA. Dit geldt zowel voor de ondergrond (seismisch risico) als voor de bovengrondse activiteiten (aanleg diepboringen, productie over installaties, putonderhoud etc.)</i>
202100498	Onderzoeken	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat de voorgestelde onderzoeken getoetst moeten worden aan minimaal het niveau dat gesteld wordt door wet- en regelgeving in Europa. Daar waar de Nederlandse wet- en regelgeving hogere eisen stelt moeten die gehandhaafd worden. De Europese vereisten voor het milieu betreffen de eisen m.b.t. de verschillende aspecten van het milieu. De indiener is van mening dat de mens onderdeel uitmaakt van dit milieu, daarom moeten de genoemde eisen qua onderzoeken en normen ook gelden voor de mens.
		<i>Antwoord</i>	<i>De Europese wet- en regelgeving is vertaald in de Nederlandse wet- en regelgeving en heeft daarmee dus een plek gekregen binnen het beleidskader van dit MER.</i>
202100547	Oprichting locatie	<i>Reactie</i>	In de concept NRD is aangegeven dat er mogelijk 3 boorlocaties operatief worden. De indiener stelt dat niet omschreven is wat de achterliggende reden hiervoor is.

		<i>Antwoord</i>	<i>In hoofdstuk 1 van de NRD staat over mogelijk meerdere putten het volgende: 'Het is mogelijk dat het aardgas in meerdere deelvoorkomens aanwezig is. Na de analyse van de gegevens uit de boring en de test van de eerste put wordt dit duidelijk. In dat geval vinden er mogelijk nog twee boringen plaats en wordt de aardgaswinning verder uitgebreid binnen de deelvoorkomens VDW-A en VDW-B. Deze extra boringen en productieputten zijn op voorhand nog niet zeker. Wel is bij het ontwerp van de locatie al rekening gehouden met mogelijk drie productieputten.'</i>
202100498	Geologische studies	<i>Reactie</i>	In de NRD wordt gesteld dat geologische studies de aanwezigheid van twee kleine aardgasvelden heeft aantoont. De indiener zou graag kennismaken van deze geologische studies.
		<i>Antwoord</i>	<i>Die zullen in het winningsplan besproken worden.</i>
202100547	Perforatie	<i>Reactie</i>	De indiener is van mening dat perforatie meegenomen moet worden bij de beoordeling en dat hier op voorhand openheid over gegeven moet worden. De indiener verzoekt in de NRD te verduidelijken wat wordt verstaan onder perforatie en wat hiervoor nodig is.
		<i>Antwoord</i>	<i>Als een put geboord wordt, wordt er een stalen buis in het boorgat geplaatst. De ruimte tussen buis en gesteente wordt vervolgens vol met cement gepompt. De put is dan geheel afgesloten van de omgeving. Om gas te kunnen produceren uit de put, is er een verbinding met het reservoirgesteente nodig. Dat gebeurt door gaten in de stalen wand te maken, door de cement heen het gesteente in, op de diepte waar gas zit. Dat heet 'perforeren'. Perforatie maakt geen onderdeel uit van de beoordeling en wordt daarom ook niet beschreven in de NRD.</i>
202100547	Nut en noodzaak	<i>Reactie</i>	De indiener stelt de vraag wat gaswinning voor het gebied oplevert in plaats van voor de B.V. Nederland. De lage gasprijs en de verminderde interesse in gebruik van gas is volgens de indiener niet meer actueel. De indiener stelt dat de omschrijving zoals opgenomen in de NRD de lading niet meer dekt.
		<i>Antwoord</i>	<i>Aardgas speelt op dit moment een belangrijke rol in de levering van warmte aan huizen, de industrie en in de productie van elektriciteit. Daarnaast wordt aardgas gebruikt als grondstof in bijvoorbeeld de chemie. Het kabinet streeft ernaar om in 2050 CO2-neutraal te zijn. Daarom zet het kabinet in op het reduceren van de vraag naar aardgas door onder meer energiebesparing en alternatieve energiebronnen te stimuleren.</i> <i>Het terugbrengen van de vraag naar aardgas vergt echter tijd. De verwachting is dat aardgas de komende decennia nog noodzakelijk is. Zolang aardgas nog nodig is, geeft het kabinet voorkeur aan gaswinning uit de Nederlandse kleine gasvelden op land en op zee boven import, omdat dit beter is voor klimaat en de aanwezige gasinfrastructuur in de toekomst mogelijk kan worden hergebruikt voor de energietransitie. Gaswinning uit Nederlandse kleine velden leidt tevens tot minder</i>

			<i>afhankelijkheid van import uit andere landen. Daarbij is wel het uitgangspunt dat gaswinning in Nederland alleen mag plaats vinden wanneer dit veilig kan.</i>
202100547	Kaart boorlocaties	Reactie	De indiener stelt dat in figuur 2 op blz. 7 van de NRD de locatie Nijensleek geen (gas)voorkomen meer is maar een waterinjectie. De indiener stelt voor dit aan te duiden op de kaart.
		Antwoord	<i>Voor de inschatting van de bodemdaling is de historische gaswinning van belang, en die wordt meegenomen in de berekeningen. De waterinjectie veroorzaakt geen bodemdaling (omdat die de druk in het veld niet verlaagt). De grafische weergave van het veld heeft daar geen invloed op.</i>
202100495 202100504 202100547	Kaart boorlocaties	Reactie	De indieners zijn van mening dat de kaart met daarop de 9 boorlocaties, in tegenstelling tot eerder, dermate grof zijn weergegeven. Hierdoor is het volgens de indieners onmogelijk om te overzien wat zo'n locatie betekent voor bewoners terwijl zij hier een zienswijze over kunnen indienen. De indieners geven daarnaast aan dat op basis van de weergave van de kaart niet gezegd kan worden dat dit uit bewonersinspraak naar voren is gekomen. De indieners verzoeken een duidelijkere kaart op te nemen met daarop de bebouwing en percelen goed inzichtelijk en herkenbaar wordt waar de locaties liggen. De indiener verzoekt daarnaast om ook toekomstige bouwlocaties op te nemen.
		Antwoord	<i>De kaart met de 9 alternatieve mijnbouwlocaties wordt in het MER nader uitgewerkt.</i>

Deel 3: antwoorden op de schriftelijke zienswijzen gericht op overige onderwerpen

Registratie nummer	Onderwerp	Onderdeel	
202100548	Negatief beleid	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat de gemeente een negatief gemeentelijk beleid inzake gaswinning kent. De indiener verzoekt rekening te houden met het gemeentelijk beleid waarbij opgemerkt wordt dat het richting bewoners niet uit te leggen is dat er geen gemeentelijke beslissingsbevoegdheid is over gaswinning terwijl de lasten wel gedragen worden door de bewoners. De indiener stelt daarnaast dat bewoners last hebben van gaswinning in de omgeving en vragen daar blijvende aandacht voor.
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Voor gaswinning uit de kleine velden is het beleid van het Kabinet inzake de kleine velden, zoals ook verwoord in de brief aan de Tweede Kamer (30 mei 2018), richting gevend: er kan gas gewonnen worden als dat veilig en verantwoord kan. Het ministerie van EZK is bevoegd gezag voor het goedkeuren van winningsplannen. In dit geval maakt het rijk ook een inpassingsplan vanwege het boven de velden aanwezige N2000-gebied. Gedurende de gehele procedure vindt regelmatig afstemming plaats met de regionale overheden.</i></p> <p><i>Door het instellen van de Commissie Mijnbouwschade in 2018 is geborgd dat wanneer er toch schade mocht ontstaan door bodembeweging deze ook zondermeer wordt vergoed.</i></p> <p><i>Samen met de regionale overheden wordt nagedacht over een gebiedsproces t.b.v. ontzorging en een betere balans tussen lusten en lasten.</i></p>
202100550	Negatief beleid	<i>Reactie</i>	<p>De indiener laat weten dat de indiener in januari 2021 een motie heeft aangenomen ‘tegen nieuwe gaswinning’. De indiener stelt dat het door de langlopende winningsvergunning onmogelijk is geworden om maatschappelijke bewegingen mee te wegen en beleid tussentijds bij te stellen, omdat de vergunning een recht is voor de vergunninghouder. De indiener is zich bewust van bovenstaand feit en heeft daarom in 2016 een ‘Manifest over gas- en zoutwinning Fryslân aangeboden aan de kamer’. In dit manifest zijn punten opgesomd die voor de indiener belangrijk zijn als gaswinning wel doorgang vindt. De indiener stelt de volgende elementen voor die nodig zijn voor een beter belang uit de regio:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vergunningen met een kortere looptijd zodat tussentijdse bijstelling mogelijk is 2. Het vastleggen van een maximale grens voor bodemdaling ter bescherming van het watersysteem en trillingen in de ondergrond 3. Het insluiten van putten bij meerdere trillingen met een magnitude van 2 of één trilling met een magnitude van 3 of meer

			<p>4. Het inzichtelijk maken van effecten via een IEA vooraf aan het winningsplan</p> <p>5. Cumulatie van bodemdaling door alle winningen en de effecten hiervan in beeld brengen</p> <p>6. Het begrijpelijk maken van het besluitvormingsproces voor inwoners waarbij opsporingsvergunningen en winningsvergunningen soms al in de jaren '70 van de vorige eeuw zijn verleend.</p> <p>De indiener stelt een afsprakenkader voor waarin afspraken met de regio worden vastgelegd.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p>1. Het regiem m.b.t. winningsvergunningen is in lijn met het kleine velden beleid van het Kabinet</p> <p>2. De bodemdaling wordt voor elk veld berekend en in cumulatie met naburige velden beoordeeld. Als de grens van toelaatbare effecten voor het watersysteem wordt overschreden zullen maatregelen moeten worden genomen of kan de gaswinning niet plaatsvinden Dat geldt ook voor trillingen; als op enig moment de winning niet meer veilig en verantwoord kan plaatsvinden dan wordt de gaswinning gestopt.</p> <p>3. Zie 2.</p> <p>4. Parallel aan het opstellen van de MER fase 1 zal er een Integrale Effect Analyse worden gemaakt. Deze wordt voor advies aan de regionale overheden voorgelegd. Vervolgens maakt de minister van EZK een afweging en komt tot de locatie welke de voorkeur heeft. Deze wordt verder uitgewerkt in de MER fase 2.</p> <p>5. Naast de bodemdaling door VDW zal ook de cumulatieve bodemdaling worden bepaald. De berekeningen worden getoetst door TNO en opgenomen in de MER fase 2. Ze dienen tevens ter onderbouwing van het winningsplan.</p> <p>6. In de hele procedure wordt permanent de website bijgewerkt met de nieuwste informatie. In de procedure zijn meerdere momenten ingebouwd voor communicatie en inspraak. We zijn het traject gestart in de geest van de Omgevingswet met de Kennisgeving Voornemen en Participatie.</p> <p>Daarin is ook uitgelegd dat bestaande winningsvergunningen slechts het alleenrecht geven aan een bedrijf om in een gebied verzoeken (winningsplannen) in te kunnen dienen om op bepaalde plaatsen gas te mogen gaan winnen.</p>
202100547	Procedure	<i>Reactie</i>	<p>Er wordt voor Gaswinning VDW gebruik gemaakt van RCR-regeling door de ligging van de gasvelden onder een Natura 2000-gebied. Volgens de indiener is er 6 jaar geleden in Wapse geen RCR-regeling is toegepast terwijl ook dat veld onder een Natura 2000-gebied lag. De indiener stelt vraagt tekenen bij het gebruik van de RCR-regeling in deze situatie in vergelijking met de situatie in Wapse.</p>

		<i>Antwoord</i>	<i>Achteraf bleek inderdaad dat Wapse eigenlijk onder de RCR viel. Destijds is dat feit gewoon over het hoofd gezien. Er is dus geen bewuste keuze gemaakt. Het is door het ministerie niet opgemerkt en het is evenmin in de beroepen naar voren gebracht. Sindsdien zijn er wel RCR procedures opgestart of is er expliciet besloten geen RCR toe te passen als er geen ruimtelijke ontwikkeling aan te pas kwam. De toepassing van de RCR bij VDW is daarmee in lijn.</i>
202100547	RCR-regeling	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat in een eerste reactie gevraagd is op basis waarvan de RCR-regeling van toepassing is. Deze vraag is volgens de indiener niet beantwoord in de concept NRD
		<i>Antwoord</i>	<i>De reden waarom een RCR-regeling van toepassing is, staat omschreven in hoofdstuk 1 van de NRD onder paragraaf 1.1 onder Besluitvorming: 'Omdat de gasvoorkomens (deels) zijn gelegen onder een Natura2000-gebied is de rijkscoördinatie-regeling van toepassing. Dit betekent dat de rijksoverheid een Rijksinpassingsplan of projectbesluit vaststelt en de besluitvorming coördineert. Projecten op het gebied van energie-infrastructuur die van nationaal belang zijn, worden gecoördineerd door de minister van Economische Zaken en Klimaat. In de rijkscoördinatie-regeling (RCR) worden de verschillende besluiten die voor een project nodig zijn tegelijkertijd genomen'.</i>
202100548	RCR regeling	<i>Reactie</i>	De indiener stelt blij te zijn met inzet van de RCR-regeling. De indiener is van mening dat de uitgebreide informatiestroom en uitleg zoals van kracht is onder de RCR-regeling altijd van toepassing moet zijn bij nieuwe ontwikkelingen en dit afhankelijk moet zijn van de aanwezigheid van een gasveld nabij een Natura 2000-gebied.
		<i>Antwoord</i>	<i>Bij de bepaling of de RCR van toepassing is volgen we de wettelijk bepalingen. Als de RCR van toepassing is dan maken we een rijksinpassingsplan en na invoering van de Omgevingswet volgen we de daarbij horende procedure. Als de RCR niet van toepassing is dan zal het bestemmingsplan worden gewijzigd via de geldende procedures. Uiteraard hoort ook daarbij een goede informatiestroom.</i>
202100548	RCR-regeling	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat gebiedsinvesteringen als onderdeel van de RCR-regeling volledig los staan van eventuele besluiten om te komen tot gaswinning. Dit moet volgens de indiener voor iedereen helder en duidelijk zijn en blijven.
		<i>Antwoord</i>	<i>Soms zijn er bij energieprojecten als onderdeel van een gebiedsproces budgetten beschikbaar voor investeringen in het betreffende gebied. Het gebiedsproces bij gaswinning maakt inderdaad geen deel uit van de RCR procedure en staat daar los van. Dat neemt niet weg dat het van belang is om te komen tot een goed evenwicht tussen lusten en lasten voor het gebied.</i>
202100495 202100498	Overlast	<i>Reactie</i>	De indieners stellen dat voor de activiteiten die van invloed zijn op de fysieke aanleg van de boorlocatie, de uitvoering van diepboring en de aanleg van de transportleiding de regels gelden van de Wabo. Binnen de Wabo wordt verwezen naar de Wet geluidhinder. In deze wet geldt een

			<p>maximaal aantal decibel en een afstand van het centrum van de boorlocatie tot het geluidsgevoelige object van 300 meter. In de Mijnbouwwet wordt expliciet ingegaan op het veiligheidsaspect. De Mijnbouwwet (artikel 43) stelt een veiligheidszone van 500 meter van de boorplaats waarbinnen zich geen voorwerp van welke aard dan ook mag bevinden dat niet te maken heeft met de mijnbouwactiviteit. De indieners zijn van mening dat voor wat betreft het veiligheidsaspect artikel 43 van de Mijnbouwwet van toepassing is en dat 300 meter niet veel is voor overlast die gedurende lange periode plaats zal vinden.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Voor boorlocaties op het land geldt geen veiligheidszone van 500 mt. Voor mijnbouwinstallaties op zee moet wel een veiligheidszone van 500 mt in het kader van de scheepvaartveiligheid is acht worden genomen. Dat is hier echter niet het geval. Voor het uitvoeren van een diepboring moet zoals indiener aangeeft een vergunning in het kader van de Wabo worden aangevraagd. De uitvoering van een diepboring moet plaatsvinden conform de regels van het Besluit algemene regels milieu mijnbouw (Barmm). In het Barmm staan algemene uitvoeringsvoorschriften waaronder geluidsnormen waarbinnen de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd. Vier weken voorafgaand aan de werkzaamheden moet een melding in het kader van het Barmm worden gedaan. Het uitvoeren van een akoestisch onderzoek is een indieningsvereisten bij de Barmm melding, indien zich een geluidsgevoelige bestemming zoals bv een woning binnen 300 mt van het hart van de boorinstallatie bevindt. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden moet ook continue geluidsmonitoring plaatsvinden. Op deze manier wordt geborgd dat de uitvoering geen ontoelaatbare hinder voor de omgeving oplevert.</i></p>
202100498	Natura 2000-gebied	<i>Reactie</i>	<p>De indiener gaat er vanuit dat er geen locatie komt binnen één kilometer van bestaande woningen of Natura 2000-gebieden</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Het participatieproces heeft als resultaat opgeleverd dat er 9 alternatieven voor de mijnbouwlocatie worden onderzocht in het eerste deel van het milieueffectrapport. Afstand tot woningen en Natura-2000 gebieden vormt onderdeel van dat onderzoek.</i></p>
202100503 202100547 202100548	Locatie gaswinning	<i>Reactie</i>	<p>De indiener stellen dat er 9 alternatieve gaswinlocaties aangewezen zijn, wat meer is dan bij de eerste ambtelijke presentatie gepresenteerd is. De indieners zijn van mening dat bij een alternatievenstudie uitgegaan dient te worden van reële alternatieven. De volgende opmerkingen zijn gemaakt over de gepresenteerde locaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • #1: ligt te dicht op het beschermde dorpsgezicht en het UNESCO kernzonegebied. • #2: ligt te dicht op het beschermde dorpsgezicht en het UNESCO kernzonegebied. • #5 (nabij Noordwolde): de ligging nabij Noordwolde is ongewenst. Door grote afstand vanaf locatie 5 tot het hoogste punt van de gasvelden moet er over aanzienlijke afstand geboord

			<p>worden, met alle milieugevolgen van dien. Daarnaast is er geen gasleiding in de nabijheid, waardoor over een afstand van minimaal 2 kilometer een nieuwe pijpleiding aangelegd moet worden in een gebied met hoge landschappelijke en natuurlijke waarden.</p> <ul style="list-style-type: none"> • #6 (P.W. Janssenlaan): de toegangsweg naar deze boorlocatie ontbreekt, er is volgens de indiener geen geschikte toegangsweg mogelijk. De enige optie is via de P.W. Janssenlaan, welke een van grote landschappelijke waarde is. Overige wegen zijn ook niet geschikt. Daarnaast wonen er teveel personen rondom de boorlocatie die overlast zullen ondervinden. • #9 (bestaande gaswinlocatie Vinkega): deze locatie kent net als #5 een grote afstand tot de gasvoorkomens waardoor er sprake is van een grote boorafstand. <p>Voor veel van bovengenoemde locaties wordt door de indieners de volgende aanvullende argumenten aangedragen:</p> <p>De meeste locaties zijn moeilijk bereikbaar voor zwaar verkeer, dit omdat de meeste zijwegen en ontsluitingswegen smal en of onverhard zijn (zandpaden). Deze onverharde wegen kunnen volgens de indieners niet zomaar verhard worden, omdat een deel niet in bezit is van de gemeente en omdat ze deel uitmaken van het beschermde dorpsgezicht. Door het toelaten van een gebiedsvreemde activiteit stellen de indieners dat het cultuurhistorische karakter van aangrenzende UNESCO-gebieden onevenredig en onherstelbaar aangetast wordt. Samengevat zien de indieners graag hoe en op welke wijze in de alternatieven omgegaan wordt met de aanwezigheid van onverharde wegen en de beschermde statussen in het gebied.</p>
		<i>Antwoord</i>	<i>Het participatieproces heeft als resultaat opgeleverd dat er 9 alternatieven voor de mijnbouwlocatie worden onderzocht in het eerste deel van het milieueffectrapport. De aanwezigheid van onverharde wegen en beschermde statussen in het gebied wordt onderzocht in het MER.</i>
202100547	Locatie gaswinning	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat de oprichting van de mijnbouwlocatie onderbouwd moet worden in een inpassingsplan. Hierbij, stelt de indiener, is er instemming van derden nodig. De indiener verzoekt inzage in dit onderdeel.
		<i>Antwoord</i>	<i>Alvorens een mijnbouwlocatie kan worden opgericht moet er inderdaad een inpassingsplan zijn vastgesteld, moet het winningsplan zijn goedgekeurd en zijn diverse vergunningen nodig. Als het gaat om het eigendom van de grond t.b.v. de mijnbouwlocatie zal er uiteraard overeenstemming moeten zijn tussen de eigenaar en de initiatiefnemer over langjarig gebruik van de grond. Dit komt t.z.t. in het (concept-)inpassingsplan aan de orde.</i>

202100550	Locatie gaswinning	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat archeologische waarden, rust en ruimte voor weidevogels tijdens de boring en de mogelijke aanwezigheid van verontreinigingen van invloed kunnen zijn op de locatiekeuze van de boring.
		<i>Antwoord</i>	<i>Het doel van het MER fase 1 is om per mogelijke boorlocatie inzichtelijk te maken wat de effecten zijn op de thema's en criteria genoemd in tabel 2 (blz. 22 concept-NRD). Hieronder vallen ook bovengenoemde onderwerpen (onder bodem, archeologie en natuur). Op basis van het MER fase 1 wordt er een locatiekeuze gemaakt. Bovengenoemde worden dus meegenomen in de locatiekeuze.</i>
202100495	Locatie gaswinning	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat bewoners pas weer in beeld komen zodra de voorkeurslocatie/winningsplan gepresteerd wordt. De indiener gaat ervan uit dat die locatie gepresenteerd wordt op basis van argumenten en dat daarbij betrokken wordt waarom andere locaties niet of minder voldoen.
		<i>Antwoord</i>	<i>Op basis van de NRD worden in de MER fase 1 alle 9 locatie op tal van aspecten onderzocht. Parallel aan het MER fase 1 zal ook een integrale effectenanalyse (IEA) worden opgesteld waar de MER fase 1 onderdeel van uit maakt.</i> <i>De integrale effectenanalyse leidt naar de keuze voor een voorkeurslocatie. Alvorens een voorkeurslocatie wordt aangewezen worden MER en IEA bekendgemaakt en wordt de omgeving gevraagd daar kennis van te nemen en op te reageren.</i>
202100498	Locatie gaswinning	<i>Reactie</i>	De indiener geeft aan grote moeite te hebben met de 9 voorkeurslocaties. De indiener stelt dat het onduidelijk is welke locaties precies genoemd zijn, dat de positie van deze locaties niet nader omschreven is en dat Vermilion niet van plan is gezien de antwoorden op de gestelde vragen. De indiener is van mening dat het door bovengenoemde reden onmogelijk is om bezwaar te maken tegen één of meer voorkeurslocaties. De indiener eist dat de 9 voorkeurslocaties precies worden omschreven en dat de indieners in de gelegenheid gesteld worden om nog bezwaar te maken. Dit omdat er, volgens de indiener, na de keuze voor de uiteindelijke locatie geen inspraak meer mogelijk is. De indiener wil in de omschrijving van de locaties de volgende aspecten benoemd zien: <ul style="list-style-type: none"> • Tracé van de aan- en afvoerweg • Tracé van de pijpleiding
		<i>Antwoord</i>	<i>Het MER fase 1 wordt, als onderdeel van de integrale effectenanalyse, voorafgaand aan de keuze voor een voorkeursalternatief ter inzage gelegd. In de integrale effectenanalyse zijn de tracé opties van de toegangsweg en pijpleiding per locatie uitgewerkt en beoordeeld.</i>
202100505	Locatie gaswinning	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat Vermilion 17 assets op de Noordzee heeft die geen van allen in productie zijn. De indiener verzoekt deze 17 locaties als alternatief te benoemen.

		<i>Antwoord</i>	<i>Dat is onjuist. Vermilion heeft geen assets op de Noordzee. Dit project behelst de productie van aardgas uit de VDW voorkomens.</i>
202100505	Locatie	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat de huidige plannen allemaal in veengebied liggen. Veengebied kenmerkt zich, volgens de indiener, door instabiliteit en zal op den duur schade veroorzaken. Bij de huidige bebouwing in het gebied is volgens de indiener geen rekening gehouden met de effecten die kunnen ontstaan als gevolg van mijnbouwactiviteiten. Volgens de indiener dragen de huidige plannen bij aan destabilisering van de gehele regio, mede doordat er geen systematische beoordeling plaatsvindt van de seismische activiteit van de regio.
		<i>Antwoord</i>	<i>In dit gebied zijn er veenstroken in de (oude) rivierdalen. Deze worden expliciet meegenomen in de Seismische Risico Analyse.</i>
202100547	Technisch	<i>Reactie</i>	De indiener laat weten ervaring te hebben met casing vanuit de boorlocatie aan de Meentweg nabij Wolvega. Volgens de indiener gaat het gepaard met een behoorlijk geluid voor de omgeving. Gezien de activiteit 24/7 doorgaat is de indiener van mening dat de omgeving hierover van tevoren ingelicht moet worden.
		<i>Antwoord</i>	<i>Waar mogelijk worden de negatieve effecten gemitigeerd (verzacht). Vermilion draagt zorg voor een tijdige en volledige informatievoorziening, ook over het plaatsen van de conductor(s) voorafgaand aan de boring(en).</i>
202100547	Technisch	<i>Reactie</i>	De indiener vraagt zich het volgende af omtrent het uitvoeren van een <i>well test</i> : <ul style="list-style-type: none"> • Moet er niet in de NRD vermeld worden hoe een <i>well test</i> gedaan wordt? • Moet het uitvoeren van een <i>well test</i> niet vooraf gemeld worden aan de omgeving het bij het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM)? • Vindt de <i>well test</i> plaats onder (fysiek) toezicht van SodM?
		<i>Antwoord</i>	<i>Het testen van de put wordt meegenomen in het MER, zoals omschreven in de NRD. SodM controleert het plan van een puttest en houdt toezicht op een puttest.</i>
202100547	Technisch	<i>Reactie</i>	De indiener vraagt zich af hoe gegarandeerd wordt dat er geen stoffen in de bodem achterblijven als gevolg van boorspoeling. In verband met de genoemde mogelijkheid van het achterblijven van radioactief materiaal heeft de indiener de voorkeur voor het bemonsteren van al het materiaal in plaats van enkel bij vermoedens.
		<i>Antwoord</i>	<i>Het ondiepe deel van de put wordt geboord met speciale boorspoeling ('Water Based Mud') om alle kans op negatieve effecten weg te nemen. De boorspoeling is niet specifiek radioactief.</i>
202100547	Bodemdaling	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat ondanks dat bodemdaling wordt gemeten door metingen, er niet wordt aangegeven wat het 0-punt is. De indiener vraagt zich af of het 0-punt bekend is. De indiener ziet graag een koppeling tussen het winningsplan en het meetplan, waarbij het meetplan transparanter

			wordt. De indiener is van mening dat het zodra er meetgegevens bekend worden als de boring begonnen is, dit naar verwachting niet meer zal leiden tot het stoppen met boren. De indiener stelt dat het te vaag is wat acceptabele bodemdaling is en stelt voor frequenter te meten en bij dreigende overschrijdingen in te grijpen.
		<i>Antwoord</i>	<i>In elk gebied wordt de bodemdaling gemeten voordat er gaswinning is. Dat geeft een dalingsnulpunt. In de differentiestaten die gepubliceerd worden is dat ook duidelijk te zien. VDW ligt in het gebied tussen de voorkomens Vinkega en Diever, het nulpunt ligt daar dus al enkele jaren in het verleden. Ook Rijkswaterstaat doet al lang regelmatig NAP metingen. Ook deze metingen kunnen, in geval van twijfel, bij de analyse betrokken worden.</i>
202100498	Bodemdaling	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat door opeenstapeling van gaswinning in een groot aantal velden in de omgeving van VDW-A en VDW-B er al bodemdaling heeft plaatsgevonden, welke inmiddels is opgelopen tot 5 cm. Dit is de grens die voor het waterschap als maximum wordt gezien. Verdere bodemdaling zal vergaande gevolgen hebben voor het waterbeheer in het gebied, zoals op kunstwerken en het waterbergend vermogen. De recente weersomstandigheden hebben laten zien hoe belangrijk een goed functionerend waterbergend vermogen is. De indiener stelt dat bij elke millimeter verdere bodemdaling, de gaswinning gestopt moet worden. Hetzelfde geldt voor een aardbeving groter dan 3 op de schaal van Richter.
		<i>Antwoord</i>	<i>Vermilion is in regelmatig overleg met het Waterschap. Vermilion verstrekt informatie aan het Waterschap over de metingen, en de verwachte daling. Het Waterschap kan dan aangeven in welke mate dat afgehandeld kan worden. Eventuele kosten die het Waterschap hiervoor moet maken zijn voor Vermilion. Bij een beving van M=3 of groter zal Vermilion de winning uit het betreffende voornemen stoppen.</i>
202100503 202100504 202100547	Bereikbaarheid boorlocaties	<i>Reactie</i>	De indieners stellen dat dat er bij het winningsplan geen duidelijkheid is geschept over de mogelijk nog aan te leggen toegangsweg. De indieners zijn van mening dat de wegen rondom meerdere mogelijke boorlocaties niet geschikt zijn voor zwaar transport, bijv. Boergrup. De indieners geven aan dat het vaak om onverharde (zand) wegen gaat, die smal en onoverzichtelijk zijn en daardoor ongeschikt voor zwaar transport. Gebruik van deze wegen leidt volgens de indieners tot directe en indirecte overlast/dan wel (o.a. huiswaarde-) schade. De indieners verzoeken te kiezen voor een voorkeurslocatie die goed bereikbaar is zonder hiervoor ingrepen te plegen in het landschap. Tenslotte geeft één van de indieners aan dat het onacceptabel dat er momenteel zienswijzen ingediend moeten worden voor een onvolledig plan waar er geen duidelijk geschept wordt over de toegangswegen.

		<i>Antwoord</i>	<i>Er is nog geen winningsplan beschikbaar. Deze antwoordnota behandelt de concept NRD. In het MER wordt per locatiealternatief de toegangsweg meegenomen bij het bepalen van de effecten.</i>
202100547	Omgeving betrekken	<i>Reactie</i>	De indiener vraagt zich af in hoeverre er in een NRD opgenomen moet worden hoe de omgeving betrokken wordt bij verdere planvorming en onderzoek.
		<i>Antwoord</i>	<i>In de hele procedure is er op meerdere momenten en op verschillende wijzen contact met de omgeving. Zowel met omwonenden als ambtelijk en bestuurlijk. Dat geldt voor de NRD maar ook voor de milieueffectrapportage en voor de latere besluiten. Het een en ander is beschreven in het Voornemen en Participatie en opgenomen in de infographic over de RCR-procedure. De NRD beschrijft welke onderzoeken worden gedaan en de wijze waarop deze worden gedaan. Parallel aan het opstellen van het MER fase1 wordt er een integrale effectenanalyse gemaakt om te komen tot een keuze uit de alternatieve winningslocaties. Ook op dat moment zal de omgeving betrokken worden.</i>
202100503	Informatiestrategie overheid	<i>Reactie</i>	De indiener geeft aan dat de overheid een ongelukkige timing hanteert wat betreft communicatie en toelichting van de plannen. De indiener geeft als voorbeeld dat burger net voor de kerst zijn geïnformeerd, op een moment dat mensen met andere zaken bezig zijn. De indiener is van mening dat de burger goed geïnformeerd dient te worden en daarnaast ook gecompenseerd voor schade en overlast.
		<i>Antwoord</i>	<i>Omdat het Voornemen en Participatieplan op 18 december 2020 ter inzage is gelegd is de gebruikelijke periode van 6 weken verlengt met 3 weken tot en met 20 februari 2021. Omdat de concept-NRD gereed was net voor de zomervakantie is gewacht met de ter inzage legging tot 25 augustus 2021. Zo proberen we iedereen in de gelegenheid te stellen kennis te nemen van de stukken en zo nodig om aanvullende informatie te verkrijgen op de informatiebijeenkomsten. <i>Schade en overlast worden zoveel als mogelijk is in de planvorming voorkomen. Voor de verschillende mogelijke bronnen van hinder gelden ook normen waar het project aan moet voldoen.</i></i>
202100505	Draagvlak omgeving	<i>Reactie</i>	De indiener geeft aan dat er geen draagvlak is voor meer gaswinning in de omgeving en de brede regio en dat dit vaak genoeg in de media naar voren is gekomen.
		<i>Antwoord</i>	<i>Gaswinning is geregeld in wet- en regelgeving en in het kleine velden beleid zoals door de minister aan de Kamer is bericht. Hoewel draagvlak voor projecten van het grootste belang is dient wel het beleid en de wet- en regelgeving te worden gevolgd. Door in de gehele procedure transparant te zijn en de gelegenheid te geven mee te denken, te reageren, te ontzorgen, enz. proberen we het inzicht in en daarmee het begrip voor gaswinning te vergroten.</i>

202100507	Participatie	<i>Reactie</i>	De indiener geeft aan dat het participatievoorstel zoals gepresenteerd niet in lijn is met de bedoeling van de Omgevingswet. Volgens de indiener is echte participatie, waarin gezamenlijk naar draagvlak gezocht wordt, vooral mogelijk als een plan nog geen duidelijke vorm heeft. Dit is volgens de indiener voor de gaswinning VDW niet het geval. o.a. omdat reeds is toegestaan dat Vermilion gas gaat winnen in het gebied op basis van een winningsvergunning.
		<i>Antwoord</i>	<i>Het participatievoorstel maakt duidelijk dat er in het gehele traject van de te doorlopen procedure zal worden gecommuniceerd over de voortgang van het project en op vaste momenten bij belangrijke tussenstappen en besluiten inspraakmomenten zijn. Het participatievoorstel is juist heel vroeg in de procedure gepubliceerd toen alle overleg, onderzoeken en het maken van plannen nog moest beginnen om zo vanaf het eerste begin de omgeving te betrekken. Vermilion beschikte inderdaad over winningsvergunningen maar dat is niet meer en niet minder dan het alleenrecht om in een bepaalde regio een verzoek in te mogen dienen om ergens te gaan boren voor gaswinning. Of dat veilig en verantwoord kan moet in deze procedure nog blijken. Pas daarna wordt het winningsplan goedgekeurd en kan er daadwerkelijk geboord en gewonnen worden.</i>
202100507	Sociale aspecten	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat sociale aspecten (hoe het gehanteerde systeem wordt beleefd), zeer belangrijk is in het proces. Dit omdat er volgens de indiener uiteindelijk sprake is van onvrijwillige risico's waarover de burger, ondanks de mogelijkheid tot participatie, niet de uiteindelijke beslissing neemt. Daarnaast stelt de indiener dat het voorstel om te mogen participeren niet in lijn is met de nieuwe Omgevingswet, waarbij het 'ja, mits'-principe het 'nee, tenzij' principe vervangt. Dit 'ja, mits' principe heeft de bedoeling om middels een aanpak van consensus tot een afsprakenlijst te komen die dwingend is. Hieraan gerelateerd is de inspanning die de initiatiefnemer moet nemen om het draagvlak te vergroten. De indiener geeft aan dat draagvlak in dit proces bemoeilijkt wordt door het feit dat de omgevingsmanager, die vanuit het ministerie zou komen, geschrapt is. De indiener geeft aan het te betreuren dat hierdoor geen direct aanspreekpunt meer is binnen het ministerie, waarmee het draagvlak mogelijk bemoeilijkt wordt. De indiener verzoekt dan ook om voldoende aandacht te besteden in de NRD aan sociale aspecten in combinatie met draagvlak.
		<i>Antwoord</i>	<i>Vanuit het ministerie van EZK (Economische Zaken en Klimaat) en BZK (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) zijn meerdere medewerkers intensief bij het project betrokken. De projectleider voor de RCR-procedure is altijd een direct aanspreekpunt. Er worden bij dit project veel inspanningen verricht en acties ondernomen om voldoende transparant te zijn, veel partijen te betrekken en tegemoet te komen aan de zorgen die er leven in het gebied. Dit alles in de hoop dat er meer begrip ontstaat voor gaswinning uit de kleine velden.</i>

202100507	Draagvlak	<i>Reactie</i>	De indiener stelt voor om grondig onderzoek te laten doen of er werkelijk voldoende draagvlak in de regio is voor verdere uitbreiding van gaswinning of dat inwoners andere mogelijkheden zien om in energie te voorzien die beter passen bij de Europese afspraken met betrekking tot de Natura 2000-gebieden, de klimaatafspraken, de klimaatwet en de energietransitie. Aanvullend hierop stelt de indiener voor dit onderzoek te laten uitvoeren door een onafhankelijk enquêtebureau.
		<i>Antwoord</i>	<i>Afspraken over de invulling van de energietransitie worden gemaakt op basis van de energie- en klimaatafspraken. In de regio worden daartoe Regionale Energie Strategieën (RESsen) gemaakt. Daarnaast geldt in Nederland het beleid voor gaswinning uit de kleine velden zoals ook is verwoord in de brief aan de Tweede Kamer. De verschillende overheden spannen zich in om zoveel mogelijk mensen te betrekken bij de planvorming voor ons toekomstige energiesysteem.</i>
202100615	Besluitvorming	<i>Reactie</i>	De indiener geeft aan verheugd te zijn te merken dat er een betere en transparantere inspraakroute gevolgd wordt alvorens tot besluiten te komen over gaswinning in de omgeving. Dit is volgens de indiener in lijn met de omgevingswet.
		<i>Antwoord</i>	<i>Het Ministerie van EZK vindt het fijn om te horen dat alle inspanningen om transparant te zijn worden gewaardeerd.</i>
202100503	Locatie	<i>Reactie</i>	De indiener vraagt zich af welke overige opties er zijn voor het boren naar gas, mocht dit onverhoopt doorgaan, welke nog niet zijn ingetekend. Hierbij geeft de indiener aan dat het meer dan redelijk is om de omwonenden actiever te betrekken bij een locatiekeuze in plaats van enkel informeren.
		<i>Antwoord</i>	<i>De negen locaties die zijn opgenomen in de NRD zijn allen voortgekomen uit digitale werksessies die in het voorjaar van 2021 zijn gehouden en waaraan alle bewoners en belangstellenden konden deelnemen.</i>
202100551	Voorgaande zienswijzen	<i>Reactie</i>	De indiener stelt voor dat de oorspronkelijke inbreng van de indiener op de pre-concept NRD (26 april 2021) en de bestuurlijke overleggen (16 juni 2021 en 2 september 2021) meegenomen worden in de op te stellen MER om recht te doen aan provinciale belangen
		<i>Antwoord</i>	<i>Alle ingebrachte reacties zijn steeds bij vervolgers betrokken en waar mogelijk ingepast. Veel antwoorden op reacties betreffen niet direct de NRD maar zijn wel van belang voor de MER en zullen daarbij worden betrokken.</i>
202100505	Onvolledig en niet transparant proces	<i>Reactie</i>	De indiener geeft aan teleurgesteld te zijn in het feit dat slechts 10% van eerdere vragen tijdens een informatiebijeenkomst in februari 2021 beantwoord zijn. De indiener stelt dat veel vragen weggelaten zijn. De indiener geeft aan dat en traject voor gaswinning gebaat is bij transparantie en zorgvuldigheid en doet een dringend beroep op het aanbrenge van zorgvuldigheid in het huidige proces.

		<i>Antwoord</i>	<p><i>Aan de beantwoording van de vele reacties is zeer veel tijd en aandacht besteed. Oorzaak van de vele vragen was voor een groot deel dat de vragen niet gingen over wat op dat moment in de procedure aan de orde was: Voornemen en Participatie.</i></p> <p><i>Omdat wij er begrip voor hebben dat velen vragen hebben gesteld die hen erg bezig houden maar die pas veel later in de procedure kunnen worden behandeld hebben we toch getracht de vragen te beantwoorden. Omdat nog erg veel aspecten van de gaswinning later in de lopende procedure worden onderzocht was volledige inhoudelijke beantwoording van veel vragen daarom niet mogelijk. Waar dat aan de orde was is dat ook aangegeven.</i></p>
202100498	Inspraak	<i>Reactie</i>	Volgens de indiener wordt in de NRD benoemd dat er in de periode 2017-2021 overleg met de omgeving heeft plaatsgevonden in de zoektocht naar een geschikte locatie. Volgens de indiener is deze informatie onjuist omdat er enkel met enkele bewoners rondom de locatie Vledderveen gesproken is. De indiener stelt dat hieruit niet de conclusie getrokken mag worden dat uit het overleg een geschikte locatie is voortgekomen.
		<i>Antwoord</i>	<i>Er heeft in die periode overleg met de omgeving plaatsgevonden. Dat wil inderdaad niet zeggen dat alle omwonende in die tijd zijn betrokken. Begin 2021 heeft Vermilion mede daarom verschillende sessies georganiseerd. Die sessies hebben geleid tot het onderzoeken van 9 alternatieve mijnbouwlocaties in het MER.</i>
202100498	Vragen niet beantwoord	<i>Reactie</i>	<p>In de concept NRD stelt EZK/Vermilion dat de vragen van bewoners en organisaties op het Voornemen (december 2020) zijn beantwoord. De indiener stelt dat dit slechts gedeeltelijk het geval is. De volgende argumenten worden hiervoor aangedragen door de indiener:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veel vragen en opmerkingen zijn onbeantwoord gebleven. Bijvoorbeeld; de vragen die zijn gesteld in de inspraakreacties begin 2021, zoals het verzoek GasdrOF tot het doen van diverse onderzoeken • Veel vragen en opmerkingen zijn met een algemeen verhaal weggeschreven. Bijvoorbeeld de oude riedel die al jaren afgedraaid wordt over de nut en noodzaak van gaswinning. De maatschappij en het klimaat zijn in de tussentijd echter wezenlijk gewijzigd. <p>Deze werkwijze doet geen recht aan de moeite die velen hebben gedaan om zich in de materie te verdiepen en een reactie te geven van uit de eigen positie en belangen. Het getuigt niet van respect voor de insprekers. Het doet bovendien geen recht aan hun belangen om zich te verzekeren van een fysiek veilige omgeving en een overheid die de noodzakelijke maatregelen treft om hierin te voorzien.</p>

		<i>Antwoord</i>	<p><i>Er is veel tijd en energie gestoken in de beantwoording van de grote hoeveelheid reacties. Veel reacties gingen echter niet over Voornemen en Participatie maar over zaken die pas veel later in de procedure aan de orde komen en dan duidelijk worden. Zo is de uitvoering van de benodigde onderzoeken niet aan de orde in de concept NRD maar in de Milieueffectrapportage en Integrale Effectenanalyse.</i></p> <p><i>Nut en noodzaak van gaswinning en het kleineveldenbeleid (zoals ook verwoord in de brief aan de Tweede Kamer van 30 mei 2018 'Gaswinning uit de kleine velden in de energietransitie') zijn in de afgelopen jaren inderdaad consistent. Recente ontwikkelingen op de gasmarkt en de krappe gasvoorraden onderstrepen het belang er van.</i></p>
202100495	Schaderegeling mijnbouw	<i>Reactie</i>	<p>Volgens de indiener is op 8 september verwezen naar de schaderegeling mijnbouw, die bewoners ontzorgt. De indiener stelt dat de regeling is opgesteld door de minister, maar ten aanzien van het gehanteerde protocol hebben gasproducten zoals Vermilion een instemmingsrecht. De indiener is van mening dat de schaderegeling daarmee niet onafhankelijk is.</p> <p>Daarnaast stelt de indiener dat de schaderegeling feitelijk enkel bodemtrilling als oorzaak kent en niet bodemdaling. Volgens de indiener is de shadebepaling die wordt gehanteerd in het nadeel van bewoners. Het gaat, volgens de indiener, om een afpelsysteem waarbij eerst gekeken wordt naar de bouwtechnische staat van de woning waarna bepaald wordt op de woning niet gescheurd is door de constructie of het materiaalgebruik. Volgens de indiener is de houding die de overheid daarmee neemt niet een houding die draait om tegemoetkoming aan en ontzorging van bewoners.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Sinds 1 juli 2020 handelt de Commissie Mijnbouwschade meldingen van woningeigenaren en kleine bedrijven af over schade door bodembeweging (waaronder bodemtrilling en bodemstijging- en daling) als gevolg van gaswinning uit kleine velden. De Commissie Mijnbouwschade is een onafhankelijke partij die onderzoek doet naar de oorzaak en omvang van de schade. Zij kan daarbij gebruik maken van een onafhankelijke externe deskundige die de schade op locatie opneemt. De Commissie ondersteunt de schademelder door in feite de bewijslast over te nemen. Adviezen van de Commissie zijn bindend voor de mijnbouwbedrijven (waaronder Vermilion), waardoor geborgd is dat schadevergoedingen worden uitbetaald. Schademelders hebben de mogelijkheid – indien zij het niet eens zijn met het advies van de Commissie Mijnbouwschade – om een vordering tot schadevergoeding in te stellen bij de burgerlijk rechter.</i></p>
202100498	Schaderegeling	<i>Reactie</i>	<p>De indiener stelt dat de overheid zich onvoldoende inleeft in de schade die het toebrengt aan haar burgers. De indiener beweert dat recentelijk onderzoek aantoont dat bodemdaling door mijnbouw</p>

			<p>wel degelijk tot schade leidt. In de huidige schaderegeling van de overheid wordt hier geen rekening mee gehouden, omdat de overheid dit niet voor mogelijk houdt.</p> <p>Daarnaast stelt de indiener dat er geen enkele reden is om een mindere regeling voor de rest van Nederland te maken dan voor de Groningers. In gelijke situaties moeten burgers op gelijke wijze behandeld worden. Daarom is de indiener van mening dat ook de schades voor waardedaling van woningen, inkomstenderving, sociale en psychische schade vergoed dienen te worden. De planschaderegeling vergoedt echter niet alle kosten. De indiener is van mening dat dit niet terecht is dat inwoners die te maken krijgen met schade hier gedeeltelijk zelf voor op moeten draaien.</p> <p>De indiener verwijst daarnaast naar de drie mensenrechten zijde het recht op: (1) leven, (2) privacy en (3) familie(leven). De Nederlandse Staat moet volgens het Mensenrechtencomité de nodige maatregelen nemen om aan de mensenrechten te voldoen (* zie zienswijze voor opsomming waaraan de Nederlandse Staat moet voldoen volgens de indiener). De indiener stelt dat met de winning uit de gasvelden VDW-A en VDW-B niet wordt voldaan aan de adviezen van het comité en er een schending van mensenrechten in relatie tot hun leefomgeving ontstaat. Hierdoor liggen schadeclaims in het verschiet.</p> <p>De indiener doet het dringende beroep op de minister om op grond van artikel 36, lid 1 uit de Mijnbouwwet, op toestemming om gas te gaan winnen uit het gasveld VDW-A en VDW-B geheel te weigeren. Deze weigering is, volgens de indiener, te rechtvaardigen omdat de gaswinning uit genoemd gasveld, al dan niet in samenhang met de omliggende gaswinningsvelden, niet veilig is, inbreekt op het welzijn van omwonenden, schade aan gebouwen veroorzaakt, en nadelige gevolgen heeft voor het milieu, de kwetsbare natuur en de wereld erfgoedstatus.</p>
		<i>Antwoord</i>	<i>Zoals het kleine velden beleid aangeeft wordt er alleen gas gewonnen als dat veilig en verantwoord kan. Mocht er desondanks in de toekomst toch nog schade aan de orde zijn dan is met instelling van de Commissie Mijnbouwschade de afhandeling goed geregeld. Of gaswinning bij VDW veilig en verantwoord kan plaatsvinden wordt duidelijk bij de beoordeling van het winningsplan. Dat is pas veel later in de procedure aan de orde.</i>
202100503 202100504	Schaderegeling	<i>Reactie</i>	<p>De indieners vragen zich af of EZK of Vermilion bereid is de volgende kosten op zich te nemen en hoe EZK of Vermilion omgaat met de volgende gevolgen van gaswinning:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inkomstenderving als gevolg van het niet uit kunnen voeren van werkzaamheden (zoals wandelcoaching)

			<ul style="list-style-type: none"> • Tegemoetkoming zorgkosten doordat door overlast mantelzorg in een rustige omgeving uitgesloten is • Gezondheidsklachten zoals stress als gevolg van overlast bij inwoners, waardoor beroepen mogelijk niet meer naar behoren uitgevoerd kunnen worden • Inkomstenderving door verstoring rust bij natuurhuisje waardoor er mogelijk minder animo is voor deze vakantielocatie.
		<i>Antwoord</i>	<i>Het is niet aannemelijk dat de uitvoeringswerkzaamheden tot zodanige overlast zullen leiden dat sprake zal zijn van de door indieners genoemde financiële schade, nu daarbij wettelijke normen (o.a. ten aanzien van geluid) in acht moeten worden genomen. Evenmin is er aanleiding om te veronderstellen dat de gaswinning leidt tot financiële schade zoals door indieners genoemd.</i>
202100503 202100504	Schaderegeling	<i>Reactie</i>	De indieners stellen dat gedupeerden van de toeslagenaffaire financieel gecompenseerd worden en dat er voor Groningen sprake is van een schadefonds, terwijl dit niet geldt voor de inwoners van Drenthe. Het gaat dan om schade in de vorm van schade aan onroerend goed als qua gezondheid, werk en verminderd woongenot. De indieners vragen zich af hoe dit verklaard wordt en hoe de overheid deze ongelijkheid kan goedkeuren en stellen daarnaast dat gedupeerden gecompenseerd moeten worden voor de waardedaling van het onroerend goed.
		<i>Antwoord</i>	<i>De mijnbouwonderneming is wettelijk aansprakelijk voor vergoeding van schade als gevolg van de gaswinning (artikel 6:177 van het Burgerlijk Wetboek). Tevens is er ingevolge artikel 135 van de Mijnbouwwet een Waarborgfonds mijnbouwschade. Op grond van artikel 137 van die wet kan een natuurlijke persoon bij wie schade is opgetreden als gevolg van mijnbouwactiviteiten onder omstandigheden in aanmerking komen voor schadevergoeding ten laste van het waarborgfonds, bijvoorbeeld als de betrokken mijnbouwondernemer failliet is verklaard of heeft opgehouden te bestaan. Gelet daarop is de vergoeding van schade geborgd en is een schadefonds niet nodig. De gaswinning in Groningen is wat betreft omvang en gevolgen geenszins te vergelijken met de (voorgenomen) gaswinning uit de velden VDW-A en VDW-B. Er is dan ook geen aanleiding om te veronderstellen dat de door indieners genoemde schade zich zal voordoen.</i>
202100498 202100503 202100504	Schaderegeling	<i>Reactie</i>	De indieners geven aan dat er voor schades verwezen wordt naar een Commissie Mijnbouwschade en naar een planschaderegeling van het rijk. De indieners eisen, net als in Groningen, een wettelijk bewijsvermoeden bij fysieke schade aan gebouwen en werken. De indiener stellen daarnaast dat ook sociale, economische, sociale, fysieke en psychische schade onder de schaderegeling zou moeten vallen. Daarnaast stellen de indieners dat, net als in Groningen, alle schade waarvan niet kan worden aangetoond dat die een andere oorzaak heeft dan mijnbouw vergoed moet worden. Omgekeerde bewijslast moet hierbij de norm worden, waarbij het gasbedrijf moet bewijzen dat de mogelijke

			<p>schade niet door gaswinning veroorzaakt is. De indieners stellen tevens dat de regeling voor planschade bedoeld is voor het verlies aan inkomen en vermogen (waardedaling woning) waarvoor een eigen risico geldt. De indieners geven aan het hier niet mee eens te zijn vanwege de financiële schade die de bewoners aangedaan wordt. Tenslotte geven de indieners aan dat op basis van de grondwet, burgers in gelijke situaties ook gelijk behandeld dienen te worden door de overheid.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Ten aanzien van het Groningenveld is het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing, hetgeen indieners hier ook omschrijven als 'omgekeerde bewijslastverdeling'. Artikel 6:177a, eerste lid, BW bepaalt dat bij fysieke schade aan gebouwen en werken, die naar haar aard redelijkerwijs schade door beweging van de bodem als gevolg van de aanleg of de exploitatie van een mijnbouwwerk ten behoeve van het winnen van gas uit het Groningenveld zou kunnen zijn, wordt vermoed dat die schade veroorzaakt is door de aanleg of de exploitatie van dat mijnbouwwerk.</i></p> <p><i>Uit de tekst van dit artikel blijkt dat de in dit artikel neergelegde bewijslastverdeling bij uitstek in het leven is geroepen ten behoeve van schade als gevolg van de winning uit het Groningenveld. Hiervoor is gekozen omdat het aantal bevingen en de schade als gevolg van de winning uit het Groningenveld een uitzonderlijke situatie betreft. Het geringe aantal bevingen en schadegevallen als gevolg van gaswinning uit kleine gasvelden is per jaar gemiddeld duizenden malen kleiner dan in Groningen en de voor de vergoeding van schade als gevolg van gaswinning uit de kleine velden biedt het Burgerlijk Wetboek een toereikende regeling. Er is daarom geen aanleiding om het wettelijk bewijsvermoeden ook op de kleine velden, zoals VDW, van toepassing te laten zijn (hetgeen overigens alleen bij wet kan worden voorgeschreven).</i></p> <p><i>Indien een burger vermoedt dat schade aan een bouwwerk of anderszins door mijnbouwactiviteiten aan de orde is dan kan dit worden gemeld bij de Commissie Mijnbouwschade. De Commissie Mijnbouwschade onderzoekt wat de schadeoorzaak is en stelt de hoogte van de schade vast en neemt daarmee de bewijslast over van de burger.</i></p>
202100615	Schaderegeling	<i>Reactie</i>	<p>De indiener geeft aan het onvoldoende te vinden dat er in de toekomst alleen de mogelijkheid bestaat schade te melden bij een commissie mijnbouwschade die vervolgens een claim indient bij Vermilion. De indiener geeft wel aan dat het een pluspunt is dat je hierdoor als bewoner niet alleen tegenover een mijnbouwonderneming staat.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Adviezen van de Commissie zijn bindend voor de mijnbouwbedrijven (waaronder Vermilion). Hiermee is geborgd dat schadevergoedingen worden uitbetaald. Schademelders hebben de mogelijkheid –</i></p>

			<i>indien zij het niet eens zijn met het advies van de Commissie Mijnbouwschade – om het advies naast zich neer te leggen en een vordering tot schadevergoeding in te stellen bij de burgerlijk rechter.</i>
202100615	Schaderegeling	<i>Reactie</i>	De indiener is van mening dat er een duidelijke meting van de startsituatie noodzakelijk is, een zogenaamde nulmeting. Dit zodat altijd duidelijk is welke schade door gaswinning is ontstaan. De indiener geeft aan dat als het project door de overheid als veilig beoordeeld is, het een probleem moet zijn om voor alle panden in de omgeving een nulmeting of bouwkundige opname te maken. Dit is volgens de indiener noodzakelijk om Groningse toestanden te voorkomen en om in geval van schade omgekeerde bewijslast te hanteren.
		<i>Antwoord</i>	<i>In 2018 heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat in het kader van gaswinning uit kleine velden advies gevraagd aan de onafhankelijke Technische commissie bodembeweging (Tcbb) over de bruikbaarheid van een goed uitgevoerde representatieve nulmeting aan gebouwen bij de latere beoordeling van de oorzaak van schade. In haar advies geeft de Tcbb aan dat het uitvoeren van een bouwkundige opname bij een selectie van gebouwen in het effectgebied slechts een zeer beperkte waarde heeft. Voor de beoordeling van schade aan een specifiek gebouw zijn de resultaten van bouwkundige opnamen van andere gebouwen niet bruikbaar om het causaal verband tussen die schade en de mijnbouwactiviteit vast te stellen. Ook is de Tcbb van mening dat bouwkundige opnamen van alle bouwwerken in een effectgebied disproportioneel is, omdat er bij schademeldingen altijd een nadere beoordeling nodig is en er bij relatief lange winningsperioden periodieke herhalingen van bouwkundige opnamen nodig zijn. Een nulmeting is bovendien niet noodzakelijk om de oorzaak van de schade te bepalen.</i>
202100498	Vergunningen gaswinning	<i>Reactie</i>	Vermilion is in het bezit van twee winningsvergunningen (Gorredijk en Drenthe VI) waarbinnen de aardgasvoorkomen VDW-A en VDW-B liggen. De indiener stelt dat de winningsvergunning voor Gorredijk in 2024 afloopt. Er is door stichting GAS DrOVF bezwaar gemaakt tegen verlenging van de vergunning. De indiener verzoekt de uitspraak van de procedure af te wachten voor er onomkeerbare besluiten genomen worden. De indiener stelt daarnaast dat de Mijnbouwwet het mogelijk maakt om de aanvraag van het mijnbouwbedrijf af te wijzen (artikel 36 lid 1). De indiener wijst op de mogelijkheid tot het niet verstrekken van een nieuwe winningsvergunning voor Gorredijk. Hierbij wordt verder verwezen naar de bezwaren gemaakt door de stichting GAS DrOVF.
		<i>Antwoord</i>	<i>Vermilion is in het bezit van de benodigde winningsvergunningen.</i>
202100547	Bestemmingsplan buitengebied	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat het bestemmingsplan Buitengebied uit 2018 is vernietigd. Het vigerende bestemmingsplan is het bestemmingsplan Buitengebied Vledder waarin de meeste locaties een agrarische bestemming hebben. De indiener stelt daarnaast dat hierdoor de verleende

			omgevingsvergunning (weer) geldt. Een eventuele nieuwe buisleiding moet daardoor verankerd worden in het inpassingsplan.
		<i>Antwoord</i>	<i>De NRD is naar aanleiding van deze reactie aangepast.</i>
202100503 202100504	Bestemmingsplan		De indiener geeft aan dat zij de woning hebben gekocht gericht op het bestemmingsplan met deels wonen, natuur en landbouwgebied. In dit bestemmingsplan is geen mijnbouw/gaswinning opgenomen. De indiener stelt dat er sprake is van een enorme inperking van het woongenot en dat gaswinning in het gebied tegenstrijdig is met het woongenot.
			<i>De effecten op de omgeving welke van invloed zouden kunnen zijn op het woongenot zoals geluid, verkeer, natuur, landschap en grondgebruik worden meegenomen in het MER en IEA.</i>
202100550	Strategische drinkwatervoorziening	<i>Reactie</i>	De indiener vraagt aandacht voor de mogelijke aanwezigheid van strategische drinkwatervoorraden die mogelijk worden uitgebreid om ook voor de komende 100 jaar Nederland te kunnen voor zien van drinkwater
		<i>Antwoord</i>	<i>Drinkwaterwinning in relatie tot de gaswinning beschouwen wij zowel in de diepte als de afstand ertussen hemelsbreed. Wij zullen zowel de bestaande wingebieden als de aangewezen gebieden ten behoeve van strategische drinkwatervoorraden (uit het regionaal waterprogramma) beschouwen in het MER.</i>
202100495	Belang Ministerie EZK	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat het van belang is hoe EZK zich als vertegenwoordiger van de overheid wil verhouden tot bewoners. Volgens de indiener mist dit. EZK en Vermilion presenteren zich, volgens de indiener, als één pact ten opzichte van de bewoners. De indiener geeft aan hier teleurgesteld over te zijn.
		<i>Antwoord</i>	<i>EZK streeft er naar dat de belangen van de bewoners op navolgbare wijze geborgd worden. Dat doen we door veel informatie geven en een transparant proces te doorlopen. Op meerdere momenten kan de omgeving reacties geven of zienswijzen indienen. Er zijn websites, informatiebijeenkomsten, ambtelijk en bestuurlijk overleg. Effecten op de omgeving worden onderzocht, getoetst en gewogen. Dat leidt uiteindelijk tot een besluit van de ministers van EZK en BZK over het veilig en verantwoord winnen van gas. Dat doen we onafhankelijk van de initiatiefnemer, Vermilion. In de informatievoorziening naar de omgeving is het onvermijdelijk dat EZK en Vermilion samen optrekken. Dat moet niet worden verward met de taak om de belangen van de bewoners op onafhankelijke wijze te toetsen.</i>
202100498 202100503 202100504	Belangenverstrengeling EZK/Vermilion	<i>Reactie</i>	De indieners stellen dat de overheid (EZK) in het hele traject op hetzelfde spoor zit als Vermilion. De indieners stellen dat de overheid niet hetzelfde is als een mijnbouwbedrijf. De indieners zijn van mening dat het principiële onjuist is dat EZK veel overleg, inspraak en de afhankelijk daarvan neerlegt bij het mijnbouwbedrijf. Gezien de fysieke en psychische effecten die het heeft op de omgeving wil

			<p>de indiener de overheid kunnen aanspreken. De indieners stellen een overheid gekozen te hebben, die zelfstandige afwegingen maakt van alle belangen die spelen (ook bewoners belangen) en niet een bedrijf als Vermilion. De indieners zijn daarom van mening dat de overheid zijn verantwoordelijkheid moet nemen bij voor bewoners ingrijpende activiteiten zoals mijnbouw in de achtertuin. De indieners geven aan slechts een relatie te hebben met de overheid en niet met het mijnbouwbedrijf en verwacht dat de overheid de belangen van de burgers behartigt.</p> <p>De indieners zijn van mening dat de manier waarop het nu gaat, waarbij voorstellen en onderzoeken overgelaten worden aan Vermilion, niet is zoals het in een democratie hoort te gaan. Ook leidt dit, volgens de indieners, ertoe dat veel reacties van eerder in het traject niet serieus of niet beantwoord zijn.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Voor de relatie tussen de overheid en de initiatiefnemer voor de gaswinning zie ook het antwoord op de voorgaande reactie. In het communicatietraject is het vaak onvermijdelijk en zelfs gewenst dat overheid, initiatiefnemer en omgeving samen aan tafel zitten. Ieder heeft z'n eigen rol en verantwoordelijkheid. Daarnaast is EZK ook altijd rechtstreeks te benaderen.</i></p> <p><i>De procedure zoals deze wordt doorlopen doet recht aan zowel de mogelijkheden voor gaswinning in de kleine velden als aan de belangen van de bewoners. Effecten op de omgeving worden onderzocht en onafhankelijk getoetst in een transparant proces.</i></p> <p><i>Over de beantwoording van reacties eerder in het traject zie de beantwoording van nr. 202100498 en nr. 202100505 hierboven.</i></p>
202100498	Integrale afweging	<i>Reactie</i>	<p>De indiener verzoekt een onderzoek uit te voeren per boorlocatie naar de verschillende belangen waarbij inkomsten voor EZK en Vermilion afgezet worden tegen alle kosten uit de regio in de vorm van schade, zowel fysiek als terugloop in bedrijvigheid en toerisme etc.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>In de eerste fase van de MER worden alle effecten van de verschillende boorlocaties onderzocht en beschreven. Een afweging wordt daarna gemaakt in de Integrale Effectenanalyse. Daaruit komt naar voren welke locatie de voorkeur krijgt. Mogelijke nadelige effecten voor de omgeving worden zoveel mogelijk beperkt.</i></p> <p><i>Inkomsten voor EZK zijn niet aan de orde en de voor Vermilion winbare hoeveelheid aardgas is dan nog niet bekend. De diverse effecten worden niet in kosten of opbrengsten uitgedrukt maar worden als geheel gezamenlijk afgewogen.</i></p>
202100498	Integrale afweging	<i>Reactie</i>	<p>De indiener stelt dat uit het proces blijkt dat EZK enkel naar de financiële aspecten van gaswinning kijkt. Echter zijn er, volgens de indiener, ook andere belangen die de aandacht vragen zoals die van</p>

			<p>bewoners, het milieu, de regio en UNESCO erfgoed. Bij de besluitvorming over het winningsplan worden sommige van deze belangen nog behartigd door de minister van binnenlandse zaken. De belangen van bewoners worden op dit moment door niemand behartigd. De indiener is van mening dat er een bewindspersoon aangesteld moet worden die gedurende het hele proces expliciet de belangen van bewoners behartigt en ook in contact staat met deze achterban. Daarnaast stelt de indiener dat er van de overheid bij besluitvorming een eerlijke afweging van verschillende belangen plaatsvindt. Volgens de indiener is dat op dit moment nog niet het geval, gezien financiële belangen zwaarder lijken te wegen dan andere belangen.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Het rijksbeleid met betrekking tot de kleine gasvelden is bekend. Het economisch belang is slechts één van de onderliggende argumenten.</i></p> <p><i>Bij de keuze van de boorlocatie en de uiteindelijke afweging of de gaswinning veilig en verantwoord kan plaatsvinden worden alle effecten van de gaswinning zorgvuldig onderzocht en afgewogen. In de fase van de NRD wordt bepaald wat er allemaal onderzocht gaat worden in de milieueffectrapportage. De omgevingsfactoren die u noemt spelen daarbij reeds een grote rol.</i></p> <p><i>De minister van EZK zorgt voor een transparante afweging van alle belangen. Het ministerie is daarop doorlopend aanspreekbaar.</i></p>
202100498	Vermilion	<i>Reactie</i>	<p>De indiener is van mening dat Vermilion geen betrouwbare partner is als het gaat om belangenbehartiging van de bewoners. Argumenten hiervoor gaan in over het achterhouden van de waarheid voor bewoners, de volgende twee situaties worden hierbij specifiek genoemd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Als antwoord op de brief van de indiener (november 2020) stelt Vermilion geen informatie te hebben over zaken als een planning, locatie van de velden, diepte van de velden, beschikbare kaarten enz. de indiener stelt dat de antwoorden 3 weken later wel gepubliceerd worden. Uit de middels de WOB-procedure opgevraagde stukken blijkt de gevraagde informatie ten tijde van de antwoorden van Vermilion al bekend waren. <p>Uit de door de WOB-aanvraag opgevraagde stukken blijkt dat Vermilion desgevraagd stelt dat voorafgaand aan de publicatie van het Voornemen, de directe omwonenden door hen hiervan op de hoogte zijn gesteld. Hierin sprak Vermilion niet de waarheid.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Er is nog geen winningsplan VDW beschikbaar.</i></p>
202100498	Nut en noodzaak	<i>Reactie</i>	<p>De indiener stelt dat er voor EZK enkel economische belangen tellen. Volgens de indiener blijft EZK komen met verouderde informatie gericht op de noodzaak van gaswinning. De indiener is van mening dat dit voorbij gaat aan de inspanningen die de inzet van bewoners, organisaties en lagere overheden nemen om te verduurzamen. Deze laatstgenoemden lopen tegen problemen aan zoals onvoldoende capaciteit op het elektriciteitsnetwerk om zonneparken aan te sluiten. Het is volgens</p>

			de indiener EZK die haar verantwoordelijkheid niet neemt om de energietransitie te stimuleren en verkeerde keuzes maakt.
		<i>Antwoord</i>	<i>Er wordt door vele partijen op vele fronten gewerkt aan de energietransitie. Dat geldt zeker voor EZK. Dat we daarin op sommige plaatsen aanlopen tegen vraagstukken die we moeten oplossen is zeker waar en daar wordt hard aan gewerkt. Dat we in de komende jaren in de energietransitie ook gas nodig hebben staat niet ter discussie. De argumenten voor gaswinning uit de kleine velden (kleine velden beleid) zijn meer dan ooit valide.</i>
202100498	Nut en noodzaak	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat bewonersbelangen worden weggeschreven door EZK als blijkt dat ‘verantwoord en veilig winnen’ is aangetoond. Daarbij geeft EZK geen duidelijkheid over de gebruikte parameters.
		<i>Antwoord</i>	<i>Berekeningen over bodembeweging en veiligheid worden onafhankelijk en deskundig beoordeeld door TNO en Staatstoezicht op de Mijnen (SodM). Belangen van bewoners spelen gedurende het gehele proces een belangrijke rol. Waar mogelijk wordt hinder voor bewoners zoveel mogelijk voorkomen.</i>
202100498	Energietransitie	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat er wereldwijd afspraken gemaakt zijn om klimaatverandering aan te pakken, het ministerie zet echter in op het niet-actief afbouwen van gaswinning in kleine velden. De energietransitie wordt volgens de indiener door nieuwe investeringen in fossiele energie geweld aangedaan. De overheid zou volgens de indiener al haar mogelijkheden moeten aanwenden om te investeren in duurzame energie. Door investeringen in nieuwe gaswinning worden burgers echter ontmoedigd om te investeren in duurzame energie, het draagvlak voor de energietransitie neemt hierdoor af.
		<i>Antwoord</i>	<i>Het Rijk investeert niet in nieuwe gaswinning. Wel wordt aan bedrijven, binnen de ruimte die het kleine velden beleid biedt, toegestaan om nieuwe gaswinningen te realiseren binnen bestaande winningsvergunningen als dat veilig en verantwoord kan.</i> <i>Het rijk investeert wel op zeer grote schaal in projecten voor duurzame energie zodat de fossiele energie kan worden afgebouwd. Voorlopig is de behoefte aan gas nog groot en dan geniet Nederlands gas om meerdere redenen de voorkeur. Zolang Nederland nog deels afhankelijk is van fossiele energie is aardgas uit eigen bodem de beste keus.</i>
202100498	Geen nieuwe opsporing	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat op basis van het regeerakkoord geen nieuwe opsporing op land mag plaatsvinden, de voornemens voor opsporing in het VDW-veld is in strijd hiermee. De opsporingsvergunning Gorredijk loopt in 2024 af; op dat moment bestaat er geen opsporingsvergunning meer voor dit gebied. Het is daarom niet rechtmatig dat de demissionaire minister een nieuwe opsporingsvergunning afgeeft voor een gebied waardoor nieuwe gaswinning

			mogelijk is. De indiener is van mening dat een beperking van het gebied op zijn minst voor de hand ligt.
		<i>Antwoord</i>	<i>De opsporingsvergunning is bij besluit van 19 januari 2021 verlengd tot 2039 (Staatscourant 2021, 3498). De passage uit het regeerakkoord heeft alleen betrekking heeft op opsporingsvergunningen. Die passage ziet niet op winningsvergunningen, dus ook niet op de verlenging daarvan. In de omschrijving in artikel 1, aanhef en onder k, van de Mbw heeft een winningsvergunning mede betrekking op het opsporen van delfstoffen. Vermilion als houder van de winningsvergunning aan de Mijnbouwwet ontleend, de door haar gevraagde verlening te kunnen weigeren.</i>
202100498 202100505	Parlementaire enquête gaswinning Groningen	<i>Reactie</i>	De indieners zijn van mening dat er in de Structuurvisie Ondergrond (2018) onvoldoende rekening is gehouden met beleid waar gaswinning in Nederland de minste overlast oplevert voor de omgeving. De indieners stellen dat voorafgaand aan de besluitvorming over gasvorming in VDW-A en VDW-B de resultaten van de parlementaire onderzoekscommissie Groningen bekend worden. De indiener dringt erop aan dat voordat definitieve besluitvorming over de VDW-velden plaatsvindt, er beoordeeld wordt welke consequenties de resultaten van het parlementair onderzoek voor de gaswinning VDW zal moeten hebben.
		<i>Antwoord</i>	<i>Gaswinning uit het Groningengasveld en de effecten daarvan is onvergelijkbaar met de effecten van gaswinning uit kleine gasvelden zoals VDW. De uitkomsten van de parlementaire enquête zien op de gaswinning uit het Groningenveld en daar hoeft de besluitvorming van gaswinning uit VDW niet op te wachten.</i>
202100498	Juridisch kader	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat in de paragraaf over het juridisch kader enkel Nederlandse wetgeving benoemd is, en hier niks vermeld wordt over Europese regelgeving waaraan gehouden moet worden. Daarnaast is de indiener van mening dat de milieuvoorschriften van de nieuwe Omgevingswet tot nu toe niet onderworpen zijn geweest aan een milieueffectrapportage. De indiener gaat ervan uit dat de Europese normen de minimale zullen zijn in de onderzoeken en dat eerste de Omgevingswet wordt onderworpen aan een MER.
		<i>Antwoord</i>	<i>De Europese wetgeving is omgezet naar de Nederlandse wetgeving en is daarmee geborgd in dit project.</i>
202100498	Wijziging mijnbouwwet	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat het EZK niet ontgaan kan zijn dat het voor burgers en overheden bijna ondoenlijk is om tegen besluiten zoals gaswinning te procederen. Reactie van de rechter is dat het ingediende verweer faalt. Dit leidt ertoe dat burgers en overheden niet meer procederen. De indiener is van mening dat het kwalijk is dat dit in een rechtstaat zoals Nederland mogelijk is en dat ook deze wetgeving niet voldoet aan het Europese recht. De indiener is van mening dat het zou getuigen van een nieuwe bestuurscultuur wanneer EZK de minister hiervan op de hoogte stelt en met een

			aangepaste wetgeving komt waarin de belangen van burgers en lagere overheden beter gewaarborgd zijn.
		<i>Antwoord</i>	<i>De gevolgde procedures voldoen aan de Nederlandse en Europese wetgeving. Dat de Raad van State vaak in het voordeel van het rijk oordeelt betekent dat de besluiten op goede gronden zijn genomen en er zorgvuldig gewerkt is. Mensen kunnen invloed uitoefenen op de besluitvorming door het indienen van een zienswijze op het ontwerpbesluit of door het indienen van een beroep op het definitieve besluit. Deze wijze van rechtsbescherming is geregeld in de Algemene wet Bestuursrecht. Indien u overtuigend kunt beargumenteren waar de minister op een van de weigeringsgronden een beoordelingsfout heeft gemaakt, dan zal het besluit aangepast moeten worden.</i>
202100503	Actieve gaswinning	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat er tijdens een voorlichtingsbijeenkomst van EZK benadrukt is dat gas tot 2050 nodig is in Nederland. De indiener vraagt zich af waarom nu al het gas uit de bodem moet en of het niet verstandig is een strategische eigen gasreserve aan te houden. Dit geldt volgens de indiener niet alleen voor VDW-A en VDW-B maar ook de overige velden (LSD: Leemdijk, Smitstede en De Bree) in directe nabijheid van VDW-A en VDW-B. De indiener stelt dat pas overwogen moet worden om nieuwe gaslocaties aan te boren zodra andere gaswinning in de omgeving gestopt is en duidelijk is wat de gevolgen zijn van de gaswinning.
		<i>Antwoord</i>	<i>Zoals blijkt uit de brief aan de Tweede Kamer van 30 mei 2018 (Kamerstukken II, 2017/18, 33 529, nr. 469) wil het kabinet, zolang en in zoverre dat nodig is om tegemoet te komen aan de Nederlandse gasvraag, gas winnen in eigen land, waar en voor zover dit veilig kan voor bewoners en omgeving. De kleine velden bieden voldoende perspectief voor een veilige gaswinning. Gaswinning in eigen land, wanneer dit veilig kan, is beter dan importeren. Zelf winnen is beter voor het klimaat, beter voor de werkgelegenheid en de economie, beter voor het behoud van de aanwezige kennis van de diepe ondergrond en van de aanwezige gasinfrastructuur, en ook beter geopolitiek gezien. De minister heeft dit nogmaals toegelicht bij brief aan de Tweede Kamer van 30 maart 2020 (Kamerstukken 2019-2020, 32813, nr. 486</i>
202100505	Besluitvormingstraject	<i>Reactie</i>	Volgens de indiener is in de concept NRD (p. 5) benoemd dat alle kleine gasvelden in Nederland samen goed zijn voor 45% van het Nederlandse gasverbruik. De indiener stelt dat dit incorrect is en dat slechts 13% van de kleine velden op de Noordzee en 6% van de velden op land bijdragen aan de gasvoorziening in Nederland in 2020 (bron: ENTSG, NAM en TNO). De indiener is van mening dat het besluitvormingstraject op foutieve informatie berust en geeft aan dat traject opnieuw door de minister beoordeeld dient te worden.

		<i>Antwoord</i>	<i>Het gaat niet om het aantal kleine velden dat bijdraagt aan de Nederlandse gasbehoefte maar om de mate waarin ze bijdrage aan de benodigde hoeveelheid gas. Op basis daarvan en op basis van een aantal andere argumenten is het beleid voor de kleine velden vastgesteld.</i>
202100505	Businesscase	<i>Reactie</i>	De indiener geeft aan dat de gaswinning op land gebaseerd is op een onjuiste prijsstelling gebaseerd is en dat het huidige business model onvolledig is waardoor er een ongelijke beoordeling van de economische afweging plaatsvindt.
		<i>Antwoord</i>	<i>Zoals blijkt uit de brief aan de Tweede Kamer van 30 mei 2018 (Kamerstukken II, 2017/18, 33 529, nr. 469) en van 30 maart 2020 (Kamerstukken 2019-2020, 32813, nr. 486 wil het kabinet, zolang en in zoverre dat nodig is om tegemoet te komen aan de Nederlandse gasvraag, gas winnen in eigen land, waar en voor zover dit veilig kan voor bewoners en omgeving. De kleine velden bieden voldoende perspectief voor een veilige gaswinning. Gaswinning in eigen land, wanneer dit veilig kan, is beter dan importeren. Zelf winnen is beter voor het klimaat, beter voor de werkgelegenheid en de economie, beter voor het behoud van de aanwezige kennis van de diepe ondergrond en van de aanwezige gasinfrastructuur, en ook beter geopolitiek gezien. Een andere economische afweging dan hier geschetst vindt niet plaats.</i>
202100505	Monitoring	<i>Reactie</i>	De indiener stelt dat als gevolg van een hoge dagproductie in Diever, de gastransportleiding zowel een laag frequent geluid maakt als een hoge fluittoon. Volgens de indiener is er geen structurele monitoring voor dit probleem en wordt het niet opgelost door de mijnbouwer terwijl het tot overlast in de omgeving leidt.
		<i>Antwoord</i>	<i>Deze concept NRD behandelt de toekomstige winning van aardgas uit de VDW voorkomens vanaf een nieuw aan te leggen, of uit te breiden locatie. De installatieonderdelen die worden toegepast zijn van de hoogste industriestandaard. Geluidsemissie wordt onderzocht in het MER.</i>
202100505	Europese regelgeving	<i>Reactie</i>	De indiener beroept zich op het Verdrag van Aarhus en constateert dat er in de concept NRD op geen enkele wijze rekening is gehouden met Europese regelgeving, maar dat er slechts sprake is van een 'vertaling' naar nationaal niveau. De indiener stelt dat de Europese natuur en milieuregelgeving van toepassing is, op de huidige plannen en opgenomen dienen te worden in het toetsingskader. Het gaat specifiek om een passende beoordeling in het kader van de Europese Habitatrichtlijn.
		<i>Antwoord</i>	<i>De Europese wetgeving is vertaald naar en heeft een plek gekregen in de Nederlandse wetgeving. Of er sprake is van een passende beoordeling is afhankelijk van de uitkomsten van de Aeriusberekening (effectbeoordeling ecologie) en de te kiezen voorkeurslocatie.</i>
202100507	Klimaatdoelen	<i>Reactie</i>	De indiener draagt aan dat uit onderzoek van University College London blijkt dat alle nog winbare voorraden gas, olie en kolen in de bodem moeten blijven om de klimaatdoelen te halen. De indiener vraagt zich af of nieuwe gaswinning verantwoord is richting de natuurherstelmaatregelen die

			<p>getroffen worden in de omgeving om de gevolgen van CO₂ uitstoot te compenseren. Daarnaast vraagt de indiener zich af of de vervolgplannen van Vermilion niet strijdig zijn met het grootschalige initiatief 'impuls nationale parken' in de regio.</p> <p>De indiener verzoekt de nog winbare aardgasvoorraden in de bodem te laten om de klimaatdoelen te halen en in onze regio op Natura 2000-gebieden, waterberging en alternatieve energievoorziening te focussen en om daarin de doelstelling van de 'impuls nationale parken' mee te nemen.</p>
		<i>Antwoord</i>	<p><i>Het zou inderdaad heel goed zijn voor het halen van de klimaatdoelen om alle fossiele voorraden in de grond te laten. In de praktijk weten we dat we voorlopig ondanks de energietransitie nog wel even fossiele energie nodig hebben. Dan is gas de minst vervuilende en is binnenlands gas beter dan import uit b.v. Rusland.</i></p> <p><i>De eventuele effecten van de gaswinning VDW op de natuur en het watersysteem worden onderzocht in de MER. Op grond daarvan worden nadere afwegingen gemaakt.</i></p>
202100507	Rechtsbescherming mens, natuur en milieu	<i>Reactie</i>	<p>De indiener geeft twee voorbeelden waaruit blijkt dat de rechtsbescherming voor mens, natuur en milieu onvoldoende gewaarborgd is in het huidige systeem rond gaswinning en afvalwaterinjecties. <i>Voor de volledige tekst wordt verwezen naar zienswijze 202100507.</i></p> <p>Voorbeeld 1 gaat over afvalwaterinjecties in Nijensleek. Op basis van het genoemde uitgebreide voorbeeld in de zienswijze stelt de indiener de noodzaak te hebben aangetoond om de effecten van de afvalwaterinjecties mee te wegen in het MER en de passende beoordeling en het advies van de commissie voor de m.e.r. daarvoor als basis te gebruiken. De indiener verzoekt om duidelijkheid op dit punt voordat de procedure voor gaswinning VDW wordt voortgezet. Dit omdat de uitbreiding van gaswinning in de regio zal leiden tot een toename van het bijproduct afvalwater. De indiener geeft hierbij aan zich zorgen te maken over de samenstelling van de afvalwaterstromen en de verschillende stoffen die daardoor in de put te Nijensleek worden geïnjecteerd en de mogelijke schadelijke chemische reactie die hierdoor kan optreden in de geologische laag Vlieland.</p> <p>Voorbeeld 2 gaat over de gasproductie te Wapse. De indiener geeft een uitgebreide toelichting op ervaringen met gasproductie in Wapse. De indiener verzoekt extra aandacht te besteden in de NRD aan deze aangehaalde ervaringen en duidelijk te maken dat de effecten van de beoogde diepboringen en gaswinning te Wapse cumulatief worden beoordeeld in de procedure rondom de gaswinning van de VDW velden.</p>

		<i>Antwoord</i>	<i>De gevolgde procedures voldoen aan de Nederlandse en Europese wetgeving. Mensen kunnen invloed uitoefenen op de besluitvorming door het indienen van een zienswijze op het ontwerpbesluit of door het indienen van een beroep op het definitieve besluit. Deze wijze van rechtsbescherming is geregeld in de Algemene wet Bestuursrecht. Indien u overtuigend kunt beargumenteren waar de minister op een van de weigeringsgronden een beoordelingsfout heeft gemaakt, dan zal het besluit aangepast moeten worden.</i>
202100507	Passende beoordeling	<i>Reactie</i>	<p>De indiener geeft aan dat het ministerie en de NRD verschillende informatie geven over het wel of niet opstellen van een passende beoordeling. In de NRD wordt gesproken van een voortoets waaruit moet blijken of een passende beoordeling noodzakelijk is. De indiener deelt de mening van het ministerie die aangeeft een passende beoordeling op te stellen, zoals ook verplicht is onder de Habitatrichtlijn (artikel 6).</p> <p>De indiener stelt dat na het opstellen van de passende beoordeling, wederom een mogelijkheid tot inspraak moet worden gegeven alvorens een besluit wordt genomen. De indiener verzoekt om duidelijkheid te geven over de verdere procedure, omdat zonder passende beoordeling er niet op de juiste wijze inspraak verleend kan worden.</p>
		<i>Antwoord</i>	<i>Met betrekking tot een passende beoordeling is vanuit EZK bedoeld: indien nodig dan wordt deze uitgevoerd. Of een passende beoordeling nodig is, is afhankelijk van de uitkomsten van de Aeriusberekening en de te kiezen voorkeurslocatie. Als zodanig is dit ook besproken met de Commissie MER in relatie tot de c-NRD inclusief de zienswijzen.</i>

Deel 4: Commissie voor de m.e.r. advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

Gaswinning VDW – provincies Drenthe en Friesland

De Commissie voor de m.e.r. (hierna Commissie) is een onafhankelijk bij wet ingesteld adviesorgaan dat adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER en bijbehorende documenten. De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. De werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Op 2 november 2021 heeft de Commissie een advies uitgebracht over de NRD.

In dit deel van de reactienota zijn de belangrijkste bevinden gepresenteerd en de aanbevelingen en tekortkomingen benoemd.

Onderwerp	Onderdeel	Advies
Achtergrond en doelen gaswinning	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat hoofdstuk 2 van de concept NRD ingaat op de achtergronden van de beoogde gaswinning. Hier komt onder meer aan bod hoe de beoogde gaswinning past binnen het kleineveldenbeleid. De Commissie adviseert dit overzicht over te nemen in het MER en daarin nader in te gaan op de doelen van de beoogde gaswinning. Daarnaast adviseert de Commissie in het MER duidelijk te onderbouwen of en hoe de winning past binnen het beleid
	<i>Antwoord</i>	<i>Het genoemde overzicht wordt opgenomen in het MER. Daarin is beschreven met welke doelen de gaswinning plaatsvindt passend binnen het energiebeleid in het algemeen en het kleineveldenbeleid in het bijzonder.</i>
Beleidskader	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat in hoofdstuk 5 van de concept NRD een beleidskader is opgenomen. De Commissie adviseert dit beleidskader over te nemen in het MER. Daarbij geldt het advies aan te geven welk beleid relevant is voor het project VDW en of het project kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. De Commissie adviseert naast de al genoemde wet- en regelgeving ook in te gaan op de Unesco Werelderfgoedstatus van de Koloniën van weldadigheid en de randvoorwaarden die dit meegeeft aan het voornemen.
	<i>Antwoord</i>	<i>Het in de concept-NRD benoemde beleidskader krijgt een plek in het MER. Hierin zal ook de Unesco Werelderfgoedstatus een plek krijgen.</i>
Te nemen besluiten	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat voor de m.e.r.-procedure voor een Rijksinpassingsplan wordt doorlopen. De Commissie adviseert aan te geven waarom en hoe de Rijkscoördinatie-regeling (RCR-regeling) wordt toegepast, welke besluiten nodig zijn, wie daarvoor het bevoegd gezag is en wat globaal de planning is.
	<i>Antwoord</i>	<i>De ruimtelijke inpassing van de gaswinning VDW dient vanwege de aanwezigheid van een N2000-gebied te verlopen via een Rijksinpassingsplan; na invoering van de omgevingswet is dat een Projectbesluit. Er wordt een m.e.r.-procedure doorlopen in 2 fasen. In de eerste fase (plan-m.e.r.) worden de effecten op de omgeving van een aantal geselecteerde boorlocaties in beeld gebracht en beoordeeld. Mede op basis daarvan wijst de minister van</i>

		<i>EZK de locatie aan welke de voorkeur geniet. In de tweede fase van de m.e.r (project m.e.r.) worden voor de voorkeurslocatie alle effecten gedetailleerd uitgewerkt. Deze gegevens worden gebruikt voor het Inpassingsplan/Projectbesluit en de vergunningen van het rijk en de regionale overheden. De planning van het gehele traject tot aan het moment dat alle besluiten onherroepelijk worden loopt tot medio 2024 en is weergegeven in een infographic. Het een en ander wordt beschreven in de MER rapportage.</i>
m.e.r.-procedure	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat gekozen is voor één m.e.r.-procedure en erkent dat deze aanpak voordelen heeft omdat er een volwaardige afweging van de milieubelangen gemaakt wordt voordat de eerste exploratieboring plaatsvindt. Daarnaast geeft de Commissie aan dat deze aanpak aansluit bij de bedoelingen van nationale en Europese m.e.r.-regelgeving. De Commissie adviseert in het MER kort toe te lichten waarom in tegenstelling tot veel andere winningen hiervoor gekozen is zodat dit voor de lezer duidelijk is.
	<i>Antwoord</i>	<i>De ruimtelijke inpassing van de gaswinning VDW dient vanwege de aanwezigheid van een N2000-gebied te verlopen via een Rijksinpassingsplan; na invoering van de omgevingswet is dat een Projectbesluit. Een m.e.r is een mooi instrument voor een evenwichtige en goed onderbouwde locatiekeuze en om alle benodigde onderzoeken en informatie overzichtelijk te bundelen zodat besluiten goed onderbouwd genomen kunnen worden. Ondermeer vanwege de omvang van de verwachte gaswinning is een m.e.r. bij dit project verplicht. In het MER rapport zal een toelichting worden opgenomen van de gekozen procedure.</i>
MER	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt op basis van de concept NRD (paragraaf 4.2.1) en het startgesprek dat het MER uit twee delen zal bestaan: <ul style="list-style-type: none"> • Deel 1 – plan-MER-deel met daarin de vergelijking van en vervolgens de trechtering naar de negen beoogde locaties naar één locatie, het voorkeursalternatief (VKA); • Deel 2 – project-MER-deel met de milieueffecten van het VKA. De Commissie adviseert in het MER duidelijk te maken wat het doel is van deel 1 en deel 2 van het MER, welke besluit het deel van milieu-informatie moet voorzien. De Commissie adviseert per deel van het MER duidelijk aan te geven op welk detailniveau milieueffecten zijn onderzocht met een motivering. Volgens de Commissie verduidelijkt dit voor de lezer waarom sommige criteria in deel 1 niet en in deel 2 wel zijn onderzocht.
	<i>Antwoord</i>	<i>Het proces, de keuze en het onderscheid tussen MER fase 1 en 2 zal in beide fasen van het MER toegelicht worden.</i>
Voorkeursalternatief	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert duidelijk te maken hoe de keuze voor het VKA plaatsvindt, welke rol de milieugevolgen spelen en hoe andere belangen daarbij een rol spelen.
	<i>Antwoord</i>	<i>Dit wordt in het MER fase 1 en/of de integrale effectenanalyse toegelicht. In het MER fase 1 zijn de effectbeoordelingen van de mijnbouwlocaties opgenomen. In de Integrale Effectenanalyse worden de resultaten van het MER fase 1 opgenomen inclusief resultaten van de thema's omgeving, techniek, kosten en toekomstvastheid. Op basis van deze informatie zal het bevoegd gezag een keuze maken voor de voorkeurslocatie.</i>

Doelen gaswinning	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat de precieze doelen van de gaswinning nog niet zijn gegeven. De Commissie adviseert het volgende in het MER zoveel mogelijk <u>kwantitatief</u> duidelijk te maken: <ul style="list-style-type: none"> • de verwachte maximale hoeveelheid Nm3 per dag te winnen gas; • de verwachte omvang (minimale en maximale) van de verschillende gasreserves en reservoirs (Rotliegend, Zechstein, Vlieland), geef aan uit welke reservoirs het gas gewonnen gaat worden; • maximale (maar wel realistische) periodes van respectievelijk de aanlegfase, proefboringsfase en gaswinningsfase. De periode bepaalt immers mede de effecten en de te ervaren (tijdelijke) hinder.
	<i>Antwoord</i>	<i>Deze onderwerpen worden in het MER behandeld op basis van het winningsplan.</i>
Voorgenomen activiteit	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat hoofdstuk 3 van de NRD ingaat op het plan. De voorgenomen activiteit bestaat uit: <ul style="list-style-type: none"> • aanleg van een mijnbouwlocatie; • aanleg van een toegangsweg; • boren van tot maximaal 3 putten op één mijnbouwlocatie; • testen van de boring (om te achterhalen of er voldoende gas te winnen is); • aanleg van een gastransportleiding en aansluiting op het bestaande leidingennet van Vermilion; • plaatsing en gebruik van productie-installaties (eventueel met compressie); • de eigenlijke gaswinning; • verwijdering. <p>De Commissie adviseert de verschillende onderdelen van de voorgenomen activiteit uit te werken in het MER. Hierin wordt aanbevolen om in een beschrijving duidelijk onderscheid te maken in proefboringen, gaswinning en de verwijderingsfase.</p>
	<i>Antwoord</i>	<i>In het MER wordt onderscheid gemaakt in de aanlegfase, productiefase en verwijderingsfase. Bovenstaande activiteiten krijgen een plek in deze drie fasen en zijn daarmee onderdeel van het MER.</i>
Alternatieven locatie	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat er 9 locatiealternatieven worden onderzocht (paragraaf 3.3. concept NRD). De Commissie adviseert de locaties duidelijk op kaart aan te geven. Daarnaast adviseert de Commissie in het MER te beschrijven hoe en binnen welke randvoorwaarden deze 9 locatiealternatieven tot stand zijn gekomen. Tenslotte is de aanbeveling duidelijk te maken waarom andere locaties niet als alternatief worden onderzocht, zijn er bijvoorbeeld geen andere locaties met minder milieueffecten? <p>De Commissie adviseert om bij bovenstaande verder in te gaan op de randvoorwaarden die de UNESCO werelderfgoedstatus (kernegebied/bufferzones) aan de ontwikkelingen geeft. Gedacht vanuit de status van het Werelderfgoed en de daarbij horende bufferzone ligt het mogelijk minder voor de hand om locatiealternatieven</p>

		<p>in de bufferzone te onderzoeken. De Commissie adviseert in het plan-MER-deel (deel 1 van het MER) toe te lichten of en zo ja waarom deze locatiealternatieven als realistische alternatieven beschouwd kunnen worden.</p> <p>In het project-MER-deel (deel 2 van het MER) moet de locatie uit het voorkeursalternatief (VKA) gedetailleerd uitgewerkt worden. Werk waar nodig met logische varianten die milieueffecten in de aanleg- en exploitatiefase zo veel mogelijk beperken. Onderzoek het VKA op milieugevolgen en ga daarbij in op mogelijke milieuvriendelijkere opties.</p>
	<i>Antwoord</i>	<p><i>Het participatieproces heeft als resultaat opgeleverd dat er 9 alternatieven voor de mijnbouwlocatie worden onderzocht in het eerste deel van het milieueffectrapport. Zowel vanuit Vermilion, als omwonenden, als decentrale overheden, als actiegroepen zijn geen andere alternatieve locaties aangedragen. Dit proces zal in het MER duidelijk beschreven worden.</i></p> <p><i>De randvoorwaarden die de UNESCO werelderfgoedstatus geeft worden in het HIA genoemd, al worden ze niet expliciet 'randvoorwaarden' genoemd. Dit zijn de Outstanding Unique Values (OUV's) die tot uitdrukking komen in de attributen (gebouwen, landschapselementen en -structuren). De randvoorwaarden voor de bufferzone worden ook vermeld. Deze zijn overgenomen uit het Managementplan van het nominatiedossier en de Provinciale Omgevingsverordening 2022 (in voorbereiding).</i></p> <p><i>Alle locatiealternatieven zijn realistisch. Om dit te borgen heeft een eerste trechtering plaatsgevonden onder andere op basis van afstand bestaande bebouwing, afstand gasvoorkomens, grondeigendom, behoud paden, bereikbaarheid, begroeiing, percelering en natuurgebieden). Dit zal worden toegelicht in het MER.</i></p> <p><i>In het MER fase 2 wordt het voorkeursalternatief in meer detail uitgewerkt en onderzocht dan in MER fase 1 passend bij het detailniveau van de benodigde vergunningen.</i></p>
Alternatieven tracé gastransportleiding	<i>Reactie</i>	<p>De Commissie stelt dat de concept NRD geen duidelijkheid schept over of er alleen voor het VKA of ook per locatiealternatief één of meerdere gastransportleidingen worden onderzocht op milieueffecten.</p> <p>De Commissie adviseert om voor het plan-MER-deel per locatiealternatief op hoofdlijnen één of bij mogelijke grote milieugevolgen meerdere logische leidingtracés te onderzoeken. Dit kan nuttige beslisinformatie voor de keuze voor een locatiealternatief opleveren. Bijvoorbeeld als bij twee even geschikte locatiealternatieven de ene locatie met een leidingtracé met weinig milieugevolgen kan worden aangesloten, terwijl de andere locatie alleen via een leidingtracé met veel milieugevolgen kan worden aangesloten.</p>

		De Commissie adviseert om vervolgens in het project-MER-deel voor het VKA het leidingtracé gedetailleerd uit te werken, logische varianten te onderscheiden en op milieugevolgen te onderzoeken. Let daarbij op de verschillende mogelijke diepteliggingen van de gastransportleiding, er zit immers verschil tussen leidingen aangelegd met open ontgraving en via boren of een combinatie daarvan en de effecten op grondwater (effecten op grondwaterstand en natuur, werken in de natte of in den droge, retourbemaling etc.). Besteed ook aandacht aan de locaties van de opstelplaatsen, intrede- en uittredepunten bij de aanleg van een leiding via een boring en de milieugevolgen hiervan.
	<i>Antwoord</i>	<i>Zowel in het planMER deel als in het besluitMER deel worden de gastransportleidingen onderzocht op milieueffecten. In het planMER deel globaal ten behoeve van besluitvorming voorkeurslocatie en in het besluitMER deel in meer detail passend bij het detailniveau van de benodigde vergunningen.</i>
Alternatieven toegangsweg	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat het op basis van de concept NRD (paragraaf 3.3) niet duidelijk is of er alleen voor het VKA of ook per locatiealternatief één of meerdere mogelijke toegangswegen worden onderzocht op milieueffecten. De Commissie adviseert om voor het plan-MER (deel 1) per locatiealternatief op hoofdlijnen één of bij mogelijke grote milieugevolgen meerdere logische toegangswegen te onderzoeken. De Commissie adviseert om vervolgens in het project-MER-deel voor het VKA de toegangsweg gedetailleerder uit te werken en op milieugevolgen te onderzoeken.
	<i>Antwoord</i>	<i>Zowel in het planMER deel als in het besluitMER deel worden de toegangswegen onderzocht op milieueffecten. In het planMER deel globaal ten behoeve van besluitvorming voorkeurslocatie en in het besluitMER deel in meer detail passend bij het detailniveau van de benodigde vergunningen.</i>
Trechtering naar één alternatief (VKA)	<i>Reactie</i>	Om te komen tot een voorkeursalternatief adviseert de Commissie de milieugevolgen van de alternatieven voor zowel de gaswinlocaties, transportleidingtraces en toegangsweg bij elkaar te nemen, zodat duidelijk wordt welke combinatie de minste milieugevolgen heeft. Dit kan bijvoorbeeld in een overzichtstabel die tevens als input kan dienen voor de integrale effectanalyse (IEA).
	<i>Antwoord</i>	<i>Dit wordt inderdaad zo worden opgenomen in de IEA.</i>
Referentiesituatie	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert om de bestaande toestand van het milieu en de autonome ontwikkeling conform het voorstel uit paragraaf 3.1.3. (concept NRD) te beschrijven. De Commissie vraagt aandacht voor de recent gewijzigde status van de Koloniën van Weldadigheid en draagt aan bij de beschrijving van de referentiesituatie in te gaan op de Unesco Werelderfgoedstatus.
	<i>Antwoord</i>	<i>In het HIA wordt de referentiesituatie en nulsituatie beschreven. Omdat het moment van aanwijzing samenvalt met de start van het onderzoek zijn deze samengenomen. Referentiesituatie en nulsituatie zijn in dit geval dus hetzelfde, namelijk het moment vlak na de gewijzigde status.</i>

Bestaande milieusituatie en gevolgen	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert in algemene zin om de keuze van de rekenregels/-modellen (voor zover toegepast in het MER te onderbouwen. Dit geldt ook voor de invoergegevens waarmee de gevolgen van het voornemen worden bepaald. Daarnaast adviseert de Commissie in te gaan op significante onzekerheden in deze bepalingen. Daarbij draagt de Commissie aan onderscheid te maken in de onzekerheden in de kwaliteit van de gegevens en dit zoveel mogelijk te vertalen in een breedte voor de genoemde gevolgen.
	<i>Antwoord</i>	<i>Dit wordt meegenomen in het MER en krijgt een plek in het een paragraaf 'Leemten in kennis'.</i>
Detailniveau effectonderzoek	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat het MER wordt opgesteld voor de besluitvorming over het Rijksinpassingsplan en de vergunningen. De Commissie stelt dat het detailniveau van het onderzoek moet passen bij het detailniveau van zowel het Rijksinpassingsplan als de te verlenen vergunningen. Voor de twee fasen van het MER betekent dit het volgende: <ul style="list-style-type: none"> • In het plan-MER-deel moet de beschrijving van de milieugevolgen op een detailniveau passend bij de besluitvorming over de voorkeurslocatie en leidingtracé. Daarbij is het voor de vergelijking van de locatiealternatieven belangrijk om de relevante aandachtspunten te identificeren en aspecten die op het kritische pad van het project zitten. De Commissie denkt daarbij aan cultuurhistorie (gevolgen Werelderfgoedstatus), geluidhinder, beschermde soorten, verstoring/vernietiging Natura 2000-gebieden en/of Natuurnetwerk Nederland, stikstofdepositie. • Na het plan-MER-deel vindt de keuze plaats voor het VKA. In het project-MER-deel vindt dan het onderzoek (zoveel mogelijk kwantitatief) plaats voor de gekozen locatie, de toegangsweg en de transportleiding, de effecten op het milieu en de toets aan wet- en regelgeving.
	<i>Antwoord</i>	<i>Bovenstaand onderscheid wordt in MER fase 1 en fase 2 opgenomen, waarin in MER fase 1 voornamelijk kwalitatief onderzoek en in MER fase 2 voornamelijk kwantitatief onderzoek uitgevoerd wordt.</i>
Cumulatie	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat de concept NRD (paragraaf 4.1.10) ingaat op cumulatie van het voornemen met andere gaswinningsprojecten in de regio. De commissie adviseert om in te gaan op de bestaande cumulatieve bodemdalingsprognoses van 5,2 cm bij de velden Vinkeveen/Nijensleek. Daarnaast adviseert de Commissie om naast de gaswinningsprojecten ook te kijken naar niet-gaswinningsprojecten die mogelijk relevant kunnen zijn, bijvoorbeeld voor geluid of stikstofdepositie.
	<i>Antwoord</i>	<i>Paragraaf 4.1.10 van de concept-NRD gaat in op cumulatie. Hierin wordt benoemd alle relevante voornemens en activiteiten mee te nemen, waar in ieder geval de overige gaswinningslocaties in de omgeving onderdeel van vormen. Indien bovengenoemde niet-gaswinningsactiviteiten relevant blijken te zijn, krijgen die een plek in de cumulatie.</i>
Bodemdaling	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat in de concept NRD staat dat de te verwachten bodemdaling in het MER en het winningsplan in beeld gebracht wordt. De Commissie adviseert aanvullend om de cumulatieve bodemdaling in beeld te brengen en de uitkomsten hiervan op te nemen in het MER.

	<i>Antwoord</i>	<i>In het MER zal de bodemdaling cumulatief beoordeeld worden.</i>
Nulmeting bodemdaling	<i>Reactie</i>	De Commissie signaleert dat er geen nulmeting (bouwkundige opname) aan direct omliggende huizen en de erfgoedgebouwen verricht gaat worden, maar dat dit ondervangen wordt door het gebruik van grondversnellingsmeters. In lijn met de zienswijzen van belanghebbenden verzoekt de Commissie om in overweging te nemen een nulmeting uit te voeren. De Commissie adviseert in het MER uit te leggen of er voor een nulmeting gekozen wordt, waarom wel of niet, en op welke wijze mogelijke schade vastgesteld gaat worden. Daarnaast adviseert de Commissie in het MER op te nemen hoe eventuele schade door bodembeweging wordt afgehandeld door de Commissie Mijnbouwschade.
	<i>Antwoord</i>	<i>Omdat schade door bevingen meestal gemengde schade betreft (zie rapport TU Delft, 2018), en omdat ten tijde van een mogelijke beving de opname al (enige) jaren oud zal zijn, is een bouwkundige vooropname niet een instrument dat de latere schadeafhandeling stroomlijnt of eenduidiger of eenvoudiger maakt, of tot een gunstiger uitkomst voor de benadeelde leidt. Dat geldt voor individuele huizen, maar ook voor de erfgoedgebouwen. Daarom wordt een vooropname afgeraden.</i>
Waterhuishouding	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert inzicht te geven in de geohydrologische opbouw van het studiegebied en te onderzoeken wat de effecten van aanleg en winning zijn op de grondwaterstroming, drinkwatervoorraden en het waterbergend vermogen van het gebied.
	<i>Antwoord</i>	<i>Voor zowel de aanleg als winfase beschouwen we de geohydrologie inclusief de geohydrologische opbouw, specifiek rondom het Drents-Friese Wold. Voor de aanlegfase gaat het om het effect van bemaling op het lokale watersysteem en daarmee op de grondwaterstanden. Op basis van de te verwachten (cumulatieve) bodemdaling in hoeverre de waterhuishouding in het gebied wordt beïnvloed en wat dat betekent voor de grondwaterstanden (verdroging/vernatting/grondwaterstroming) zal de winfase worden vastgesteld. In het MER wordt daarmee inzicht gegeven in de gevolgen voor het watersysteem, de geohydrologie en de afgeleide effecten op waterveiligheid (o.a. waterbergend vermogen), natuur en landbouw. Specifiek geven we aan wat het effect is op de drinkwatervoorraden.</i>
Landschap	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert om in het MER de effecten op het landschap en eventuele mitigerende maatregelen te onderzoeken. Met name de installaties op de productielocatie kunnen leiden tot een impact op het landschap. De Commissie adviseert om verschillende mitigerende maatregelen te onderzoeken waarbij het landschap (esdorpenlandschap met veenontginningen) zoveel mogelijk wordt ontzien. De Commissie verzoekt om in het MER te werken met visualisaties om de effectiviteit te laten zien.
	<i>Antwoord</i>	<i>Voor de gekozen mijnbouwlocatie zal in het besluitMER deel een nader uitwerking plaatsvinden van de inpassing van de mijnbouwlocatie in het landschap.</i>
Cultuurhistorisch erfgoed	<i>Reactie</i>	De Commissie geeft aan naast visuele effecten ook effecten door verandering in de grondwaterstand (verdroging van groen of fundering), trillingen en bodemdaling en vervoersbewegingen op het beschermd dorpsgebied en

		de UNESCO werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid te zien. De Commissie adviseert hier aandacht aan te besteden in de HIA en de resultaten van de HIA op te nemen in het MER.
	<i>Antwoord</i>	<i>Grondwaterstand zal nog niet worden meegenomen in het planMER deel (en bijbehorend HIA) omdat dit een gevolg is van bodemdaling. Deze hangt niet specifiek samen met de locatiekeuze, maar met de gevolgen van de voorgenomen gaswinning in het hele gebied. De effecten hiervan worden opgenomen in het besluitMER deel en nader uitgewerkt in het bijbehorende HIA.</i> <i>Het geluidsaspect van de vervoersbewegingen worden meegewogen in het HIA (behorend bij het planMER deel). Ook de fysieke aanpassingen die nodig zijn voor het vervoer (dus aanleg ontsluitingsweg) zijn meegewogen.</i>
Aardkundige waarden	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert in het MER in te gaan op aardkundige waarden, zoals pingoruïnes. Daarnaast adviseert de Commissie om de risico's van het voornemen, zoals het doorboren van de pingoruïnes waardoor de waterhuishouding kan veranderen, te beschrijven.
	<i>Antwoord</i>	<i>Aardkundige waarden worden benoemd en behandeld in het MER. De veentjes in de gemeente hebben een hoge archeologische verwachting (Een archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart, 2010) en sommige daarvan zijn pingo ruïnes. Voor veentjes wordt volgens het archeologisch rapport geadviseerd een waarderend onderzoek uit te laten voeren om vast te stellen of er inderdaad sprake is van een pingoruïne. Bij watervoerende veentjes moeten ingrepen in de waterbodem worden vermeden om de paleo-ecologische informatie die in de organische opvulling van de depressie besloten ligt, tegen verstoring te beschermen. Bovengenoemde punten zijn aandachtspunten voor de daadwerkelijke totstandkoming van de effectbeoordeling.</i>
Geluid	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat de hoeveelheid geluidhinder afhankelijk is van de afstand tussen de uiteindelijke voorkeurslocatie en de bestaande bebouwing en de duur en tijdstippen van de booractiviteiten. De Commissie draagt aan dat er op basis van de ingediende zienswijzen onduidelijkheid heerst over welke normen en geluidszones worden gehanteerd rond de installaties. De Commissie adviseert dit duidelijk te maken in het MER.
	<i>Antwoord</i>	<i>Hierbij dient onderscheid gemaakt te worden tussen de boorfase en de productiefase.</i> <i>In de boorfase wordt getoetst aan het Barmm (Besluit Mijnbouw). Hierin wordt gesteld dat, op basis van het principe van BBT (Beste Beschikbare Technieken) op een afstand van meer dan 300 m van de bouwput hoogstwaarschijnlijk wordt voldaan aan de geluidsnormen. Binnen een afstand van 300 m is dit niet zeker, en dient nader onderzoek te worden verricht.</i> <i>In de productiefase wordt getoetst aan de Wet milieubeheer. De geluidsnormen zijn opgenomen in de Handreiking Industrielawaai en Vergunningverlening. De eisen zijn afhankelijk van de aard van de omgeving, en zijn het strengst voor een landelijke omgeving. Hiervan zullen we in eerste instantie uitgaan.</i>

Kaart geluidzones	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert om in het plan-MER een kaart op te nemen voor elk locatiealternatief met de afstand tot bebouwing en de geluidscontour
	<i>Antwoord</i>	<i>Dit wordt meegenomen in het planMER deel.</i>
Geluidonderzoek MER deel 2	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat in het MER deel 2 (project-MER) een gedetailleerd effectonderzoek op het thema geluid dient plaats te vinden. Hierbij dienen decibellencontouren, tijdsduur van boren, ligging en afstand tot geluidsgevoelige bestemmingen meegenomen te worden met bijbehorend kaartmateriaal. De Commissie adviseert in het project-MER aan te geven waar mitigerende maatregelen mogelijk en/of nodig zijn en hoe effectief ze zijn.
	<i>Antwoord</i>	<i>Dit wordt meegenomen in het projectMER deel. Mitigerende maatregelen kunnen worden aangegeven, voor zover noodzakelijk (indien niet zonder meer aan de geluidsnormen wordt voldaan).</i>
Luchtkwaliteit	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert om in het MER aan te geven welke emissies van CO ₂ , CH ₄ , N ₂ O, NO _x , SO ₂ en indien relevant PM ₁₀ /PM _{2.5} /roet optreden in de aanleg-, productie- en verwijderingsfase. De Commissie adviseert te beschrijven welke mitigerende maatregelen zorgen voor een reductie van emissies en wat het effect is van deze maatregelen.
	<i>Antwoord</i>	<i>Indien relevant geven we in het MER aandacht aan de genoemde emissies.</i>
Externe veiligheid	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt op basis van ingediende zienswijzen dat er onduidelijk heerst over welke normen en veiligheidszones worden gehanteerd rond de installatie(s). De Commissie adviseert dit duidelijk te maken in het MER.
	<i>Antwoord</i>	<i>Primair wordt aangesloten bij Bevi (winningslocaties) en Bevb (verbindende buisleidingen). Voor de winningslocaties wordt zowel de boorfase als de winningsfase beschouwd. Ok zal worden aangesloten bij de eisen uit de nieuwe omgevingswet. Te identificeren zones zijn:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Plaatsgebonden risico PR=10-6 (Bevi, Bevb en Omgevingswet)</i> • <i>Invloedsgebied 1% letaliteit (Bevi, Bevb)</i> • <i>100% letaliteit (Bevb)</i> • <i>Beperkingengebied (Bevb, Omgevingswet)</i> • <i>Brandaandachtsgebied (Omgevingswet, zowel voor locatie als voor leiding)</i> • <i>Explosieaandachtsgebied (Omgevingswet, voor de locaties)</i> • <i>Gifwolkaandachtsgebied (agv Methanol (corrosieinhibitor, voor de locaties).</i> <i>Ook zal een overzicht worden gegeven van de effectbepalende scenario's met relevante effectafstanden bij verschillende weerscondities.</i>
Externe veiligheid	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat bij het winnen van aardgas, onderhoudswerkzaamheden of langs een leidingentracé de mogelijkheid voor een calamiteit bestaat, welke leiden tot milieueffecten. De Commissie adviseert aan te geven

		wat de kansen en effecten zijn van een blow-out en lekkage op de omgeving (zoals bodem, grond- en oppervlaktewater, waterwinning en natuur) zijn. De Commissie draagt aan dit per fase van de activiteit (test, productie en verwijdering) en over de volle duur van het project aan te geven. De Commissie adviseert in het MER te beschrijven hoe snel men ter plaatse kan zijn om te bestrijden en wat noodmaatregelen zijn in het geval van een calamiteit. Daarnaast adviseert de Commissie om in het MER aan te geven welke maatregelen worden genomen om de mogelijkheden tot sabotage te voorkomen (beveiliging/videobewaking).
	<i>Antwoord</i>	<i>Blow-out is onderdeel van de QRA die ten grondslag ligt aan de bovengenoemde veiligheidsafstanden. Voor lekkage kan conform de MRA-systematiek worden gekeken naar relevante afstroomroutes per locatie naar oppervlaktewater.</i> <i>De beheers- en bestrijdmaatregelen als genoemd zullen kwalitatief worden beschreven. In overleg met de Veiligheidsregio kunnen de aanrijtiden worden opgevraagd voor de locaties. Vanuit de eigen bedrijfsvoering geeft Vermilion aan hoe eigen personeel ter plaatse komt en welke andere maatregelen getroffen worden.</i>
Externe veiligheid	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert in te gaan op de veiligheidsaspecten van H2S als uit het reservaat 'Zechstein' geproduceerd gaat worden. De Commissie stelt dat gas met een hoog H2S-gehalte potentieel gevaarlijk is voor de mens. En dat H2S bovendien de installatie en pijpleiding kan aantasten.
	<i>Antwoord</i>	<i>Het H2S gehalte van het gas wordt beoordeeld en aangegeven zal worden wat dit betekent voor de toxische eigenschappen hiervan. Zowel voor omwonenden als eventuele blootstelling van werknemers. Voor wat betreft aantasting zal Vermilion aangeven welke algemene maatregelen worden getroffen voor het behoud van installatie en pijpleidingen. Dit zijn overigens de gangbare maatregelen die ook "zuuraantasting" voorkomen.</i>
Externe veiligheid	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert het aspect externe veiligheid in het MER zowel aan de vereisten uit de huidige wet- en regelgeving als aan die van de Omgevingswet te toetsen.
	<i>Antwoord</i>	<i>Zie ook eerste antwoord. Vanzelfsprekend zal zowel ten aanzien van de winningslocaties zelf als ten aanzien van de verbindende buisleidingen worden getoetst aan het huidige beleid en het nieuwe beleid. Dit betekent dat naast plaatsgebonden en groepsrisico ook aandachtsgebieden zullen worden meegenomen. Zowel kwantitatief (afstand) als ook invloed daarvan (welke (beperkt) kwetsbare objecten cq gebouwen).</i>
Licht	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert in aanvulling op paragraaf 4.1.6. uit de concept NRD te onderzoeken hoe lichthinder kan worden voorkomen, zodat er geen of zo min mogelijk hinder optreedt.
	<i>Antwoord</i>	<i>In het MER worden mitigerende maatregelen opgenomen om bijvoorbeeld lichthinder te minimaliseren.</i>
Duurzaamheid	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt op basis van paragraaf 4.1.7. uit de concept NRD dat het MER inzicht geeft in grond- en hulpstoffen en afvalstoffen. De Commissie adviseert om te onderzoeken hoe het gebruik van deze stoffen zoveel mogelijk kan worden beperkt. Daarnaast adviseert de Commissie in te gaan op de mogelijkheden om duurzamer

		te werken. Bijvoorbeeld door elektrificatie van de boorinstallatie of elektrische vrachtwagens voor de aanvoer van materiaal of elektrische tankwagens voor afvoer van productiewater.
	<i>Antwoord</i>	<i>In het besluitMER deel zal het thema grond, hulp en afvalstoffen worden meegenomen en worden eventuele mitigerende maatregelen opgenomen om het gebruik van grond-, hulp en afvalstoffen zoveel mogelijk te beperken.</i>
Natura 2000-gebieden	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert om de voorgenomen activiteit die mogelijk van invloed zijn op soorten en habitats die in het kader van Natura 2000-gebieden beschermd zijn te beschrijven en onderzoeken. De Commissie stelt dat stikstofdepositie op nabijgelegen Natura 2000-gebieden niet uitgesloten is. Daarnaast zijn er risico's voor vernietiging, verstoring, verdroging en vernatting. De Commissie stelt dat indien er sprake is van stikstofdepositie er berekeningen gemaakt moeten worden met de meest recente versie van AERIUS. Dit geldt voor zowel de aanlegfase als de gebruiksfase. De Commissie stelt dat indien op grond van het onderzoek niet uitgesloten kan worden dat het voornemen afzonderlijk of in combinatie met andere plannen/projecten significante gevolgen kan hebben voor omringende Natura 2000-gebieden, er een Passende Beoordeling opgesteld moet worden. De Commissie adviseert in dat geval ook cumulatieve effecten met andere velden mee te nemen en mitigerende maatregelen te noemen.
	<i>Antwoord</i>	<i>In het planMER (MER fase 1) worden de effecten op Natura 2000-gebieden per alternatief op hoofdlijnen in beeld gebracht. Voor het projectMER (MER fase 2) worden de effecten specifiek voor het voorkeursalternatief in beeld worden gebracht. Indien blijkt dat significant negatieve effecten op voorhand niet zijn uit te sluiten, dan zal een passende beoordeling worden opgesteld en mitigerende maatregelen worden voorgesteld.</i>
Natuurnetwerk Nederland (NNN)	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert te onderzoeken welke effecten de gaswinningsactiviteiten hebben op het NNN in Drenthe en Friesland (zoals weergegeven in figuur 7, paragraaf 3.3, in de concept NRD). De Commissie adviseert daarnaast welke stikstofdepositie te verwachten is en wat het effect daarvan is op het NNN.
	<i>Antwoord</i>	<i>In het projectMER (MER fase 2) worden de effecten van stikstofdepositie beoordeeld voor het onderdeel NNN.</i>
Hydrologische effecten	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert te onderzoeken wat de hydrologische effecten van de aanleg en het gebruik van de gasleiding zijn als ook van de diepe bodemdaling door de productie in de gasvelden. De Commissie adviseert hierbij inzicht te geven in de geohydrologische effecten op voedende grondwaterstromen (kwantitatief beschreven inclusief mitigerende maatregelen). De Commissie adviseert daarnaast om ook de cumulatieve effecten zoals van andere velden en bodemdaling in veengronden als gevolg van huidig landgebruik in beeld te brengen. Tenslotte wordt door de Commissie aanbevolen de effecten op de pingoruïnes (Vledderveen) te beschrijven en het risico voor de kenmerkende vegetatie en soorten die afhankelijk zijn van die waterhuishouding.

	<i>Antwoord</i>	<i>De geohydrologische- en cumulatieve bodemdalingseffecten worden nader uitgewerkt in het besluitMER deel. De effecten op de pingoruïnes worden meegenomen in het planMER deel en indien noodzakelijk (afhankelijk van de keuze voorkeurslocatie) verder uitgewerkt in het besluitMER deel.</i>
Beschermden soorten	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert om te beschrijven welke beschermden soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en onder welk beschermingsregime zij vallen (o.b.v. bestaande veldonderzoeken, tellingen en gegevens). De Commissie adviseert om in te gaan op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermden soorten en te bepalen of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden. Daarnaast raadt de Commissie aan om de effecten van het tijdelijk affakkelen in beeld te brengen. Tenslotte adviseert de Commissie om mogelijke en nodige mitigerende maatregelen te beschrijven die negatieve effecten voorkomen of verminderen.
	<i>Antwoord</i>	<i>In het planMER (MER fase 1) worden de effecten per alternatief voor beschermden soorten op hoofdlijnen in beeld gebracht. Voor de projectMER (MER fase 2) wordt een natuurtoets opgesteld waarin voor het voorkeursalternatief de effecten op de beschermden soorten in beeld worden gebracht en wordt beoordeeld of sprake is van een overtreding van een verbodsbepaling. In de natuurtoets wordt aangegeven hoe negatieve effecten voorkomen of verzacht kunnen worden.</i>
Beschermden soorten	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat het niet uit te sluiten is of er verstoring van (leefgebieden van) beschermden soorten optreden als gevolg van licht en geluid. De Commissie adviseert hier in het MER op in te gaan, door te beschrijven hoe groot het effect is en of er mogelijk mitigerende maatregelen nodig zijn om het effect te voorkomen of te beperken.
	<i>Antwoord</i>	<i>In het planMER (MER fase 1) worden de effecten per alternatief voor beschermden soorten op hoofdlijnen in beeld gebracht. Voor de projectMER (MER fase 2) wordt een natuurtoets opgesteld waarin voor het voorkeursalternatief de effecten op de beschermden soorten in beeld worden gebracht en wordt beoordeeld of sprake is van een overtreding van een verbodsbepaling. Hierin wordt ook het aspect licht en geluid beoordeeld. In de natuurtoets wordt aangegeven hoe negatieve effecten voorkomen of verzacht kunnen worden.</i>
Verkeer	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert in het MER uit te werken wat de effecten zijn op verkeershinder, verkeersveiligheid en de doorstroming. De Commissie raadt, op basis van de ingediende zienswijzen, aan in te gaan op het aantal vrachtwagen bewegingen per fase (test, productie en verwijdering).
	<i>Antwoord</i>	<i>In de IEA als onderdeel van MER fase 1 worden hinder en overlast, veiligheidsrisico's en logistieke bereikbaarheid meegenomen. In het MER fase 2 worden deze criteria ook meegenomen en beoordeeld voor de aanleg-, productie- en verwijderingsfase.</i>
Monitoring	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert om van tevoren een lijst te maken van mogelijke effecten en parameters op te stellen waarmee de effecten gevolgd kunnen worden, waarbij extra aandacht uit dient te gaan naar bodemdaling en trillingen. De Commissie raadt aan daarnaast in te gaan op welke maatregelen beschikbaar zijn en getroffen

		kunnen worden mocht onverhoopt ambities en doelen niet gehaald worden of de milieugrenzen overschreden worden. De Commissie adviseert om in het MER een aanzet tot een monitoringsprogramma te doen en daarnaast met een meetplan duidelijk te maken hoe bodemdaling wordt gemonitord.
	<i>Antwoord</i>	<i>Er is reeds een (over het gebied van VDW) dekkend netwerk van versnellingsmeters, en datzelfde geldt voor de bodemdalingmetingen. Beide netten, en de resultaten van de metingen, zijn publiek beschikbaar. Er zal regelmatig overleg zijn met het Waterschap over de bodemdaling. Mocht de bodemdaling zoals deze wordt opgenomen in het MER (en het nog beschikbaar te komen winningsplan) overschreden worden, dan zal de winning gestopt worden totdat een nieuwe inschatting van de gevolgen in een nieuw, ingestemd winningsplan verwerkt is.</i>
Leemten in kennis	<i>Reactie</i>	De Commissie adviseert te laten zien over welke milieuaspecten er onvoldoende informatie beschikbaar is door gebrek aan gegevens. De Commissie raadt aan dit toe te spitsen op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Waarbij aangegeven wordt of de gebreken op de korte termijn kunnen worden ingevuld.
	<i>Antwoord</i>	<i>Hier wordt invulling aan gegeven in de paragraaf 'Leemten in kennis' in het MER</i>
Vorm en presentatie	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat de vergelijking van de alternatieven bijzondere aandacht verdient. De Commissie adviseert de vergelijking bij voorkeur te presenteren met behulp van tabellen, figuren en kaarten en daarbij te zorgen voor: <ul style="list-style-type: none"> • een zo beknopt mogelijk MER, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen; • een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst; • recent, goed leesbaar kaartmateriaal, met duidelijke legenda.
	<i>Antwoord</i>	<i>De deelonderzoeken zullen een plek krijgen in een deelrapport, waarvan de kern opgenomen wordt in de MER zelf. Daarnaast wordt in het MER gebruik gemaakt van een verklarende woordenlijst met afkortingen, een literatuurlijst en waar nodig kaartmateriaal met een duidelijke legenda.</i>
Samenvatting MER	<i>Reactie</i>	De Commissie stelt dat de samenvatting het deel van het MER is dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het daarom bijzondere aandacht verdient. De Commissie stelt dat het als zelfstandig document leesbaar moet zijn en een goede afspiegeling moet zijn van de inhoud van het MER.
	<i>Antwoord</i>	<i>Er zal, net als voor de concept-NRD, een losse, publieksvriendelijke samenvatting opgesteld worden.</i>

